

Lesník

ČASOPIS ZAMESTNANCOV • LESY Slovenskej republiky, štátny podnik • február 2015

2

Ľudia pre lesy, lesy pre ľudí

Obsah

- 3** Editorial
- 3** Anketa
- 4** Informácia o priebehu aukčného predaja dreva v štátnom podniku LESY SR za rok 2014
- 5** Rok 2014 z pohľadu investičného odboru
- 8** OZ Čierny Balog
- 10** Nový riaditeľ OZ Čierny Balog
- 11** 47. ročník európskych lesníckych pretekov v lyžovaní EFNS
- ~ Zlatý chlapec spod Tatier
- 12** Kone v lesnej prevádzke
- 13** Prinášame rozhovor s novým predsedom Etickej rady Martinom Žilkom
- 14** Trhavyiny v lesnom hospodárstve
- 15** Prečo mám rád les?
- 16** Od Zvolena po Sydney
- 18** Vývoj lesného hospodárstva v Uhorsku v Rakúskej monarchii
- 20** 60. rokov od smrti prof. Komárka
- 20** Prof. Ing. Dr. h. c. Josefa Konšel 140. výročie narodenia
- 21** Stromy poznania
- 22** Poľovnícky šperk
- 23** Mapa lesov Nemeckej Ľupče
- 24** Milí kamaráti
Pre deti
- ~ Zasmejte sa
- ~ Uveríte?
- ~ Sudoku
- 25** Chata Danová
Naše zariadenia
- ~ Bažant s krémovou hubovou omáčkou
Receptár
- 26** „Aktuálne problémy v ochrane lesa 2015“
- 27** Písalo sa pred 70. rokmi
- ~ Životné jubileá
- ~ Pracovné jubileá
- 28** Naj stromy sveta

Lesník

časopis zamestnancov
LESY Slovenskej
republiky, štátny podnik
február 2015

Šéfredaktor:
Ing. Vlastimil Rezek (vr)

Redaktorka:
Mgr. Anna Sliacka (as)

Stáli prispievatelia:
Ing. Ivan Hanula
Ing. Milan Longauer
Ing. Viliam Stockmann
Ing. Helena Turská

Grafická úprava:
ANGEMY, s.r.o.
www.angemy.eu

Foto na obálke:
Anna Sliacka

Adresa redakcie:
LESY SR, š.p.
Námestie SNP č. 8
975 66 Banská Bystrica
telefón: 048/43 44 278
fax: 048/43 44 191
e-mail: vlastimil.rezek@lesy.sk

Demokracia je kúzelné slovo, ktorým sa dá ospravedlniť takmer všetko. Horšie je, že túto skutočnosť neváha zneužiť čoraz viac ľudí. A tak sa každý týždeň kopia často nereálne žiadosti o informácie v zmysle infozákona, výhražné e-maily žiadajúce pod hrozbou sankcií okamžitú nápravu čohokoľvek, či otázky cielene smerujúce k výsledku, že za všetko až po okraj galaxie môžu štátne lesy.

Prečo sú niektorí jednotlivci ochotní venovať veľkú časť svojho času a energie na presadzovanie niekedy banálnych cieľov, je skôr otázka pre psychológov. Ako však s takýmito ľuďmi komunikovať, aby napriek odmietnutiu ich nereálnych požiadaviek mali pocit, že ich sťažnosť či žiadosť bola s plnou vážnosťou akceptovaná? V prvom rade bez emócií a v rámci platnej legislatívy. A hoci je niekedy ťažké zostať pokojným, najmä keď druhú stranu nezaujímajú argumenty, zákony ani prevádzkové obmedzenia, inej cesty niet.

Existuje viacero príkladov z poslednej doby, keď sťažovatelia, pravdepodobne nie s veľkou radosťou, museli pod ťarchou argumentov svoje požiadavky zmeniť, alebo od nich úplne ustúpiť. Tým, ktorí podobné problémy aktuálne riešia, želám pevné nervy a ostatným, ktorí majú túto skúsenosť už za sebou, ďakujem. I keď sa to možno nezdá, väčšinu sťažností, zlomyselných otázok či informačného šikanovania sa doteraz darí vybaviť bez straty kreditu štátneho podniku.

Prijemné čítanie

Anketa

Jozef Bystriansky

riaditeľ OZ Revúca

Kone vždy budú mať svoje miesto v lesnom hospodárstve na Slovensku. Ich využitie má dve základné prednosti. Kone môžu pracovať aj na miestach, kde sa stroje nedostanú a ich negatívne vplyvy na porast sú minimálne. Z tohto dôvodu budú vždy nástrojom na zabezpečenie trvalej produkčnej a ekologickej stability lesov. To sú racionálne dôvody. A okrem toho sú to krásne, živé tvory. Zostáva len veriť, že sa stále nájdu ľudia, ktorí sa cho- vu koní budú venovať. Predsa len, koňa nemôžete na polroka odstavíť do garáže.

Milan Dolňan

konateľ LMB, s.r.o.

Vedecko-technický pokrok priniesol nové zmýšľanie v technologických postupoch v lesnom hospodárstve. Boli snahy na zmeny, vyvolané často nízkou produktivitou práce kočišov, keď sa po „svojich“ kone presúvali i niekoľko hodín a za ťachtu vytiahli v prebierke 3 m³ drevnej hmoty na koňa. Overili sme v prevádzke náhradu koní ich železnými verziami, ľahkými lanovkami, no väčšinou sme sa vrátili ku koňom. Produktivitu práce sme zvýšili vyvážením koní na vlečkách súkromnými kočišmi, zmenila sa organizácia práce. Vychovávať porasty kvôli ich stabilite je potrebné a tu je dobrý, rozmýšľajúci kôň nenahraditeľný. A to najmä v horskom svahovitom teréne. Dôležité je pri dnešnej vysokej nezamestnanosti motivovať ľudí, aby kone neprestali chovať a ponúkali svoje služby lesníctvu.

Eduard Apfel

Mestské lesy Banská Bystrica s.r.o.

Na základe 26 ročných praktických skúseností v lesníckej prevádzke, žiaľ, musím konštatovať, že budúcnosť využitia koní na približovanie drevnej hmoty je zlá, pričom je to najjemnejší spôsob približovania drevnej hmoty s minimálnym poškodením prirodzeného zmladenia, okolitého porastu ako aj pôdy.

Kone mali v lesnom hospodárstve v minulosti nezastupiteľnú úlohu. Aká je podľa vás budúcnosť využívania týchto zvierat na plnenie prevádzkových úloh lesníckych spoločností?

Trend v lesníckej prevádzke, ale aj celej spoločnosti smeruje k maximalizácii výkonov, pri tlačením ceny práce nadol so snahou o minimalizáciu podielu ľudskej práce. Práca s koňmi si vyžaduje neustálu starostlivosť aj po práci, vyžaduje si kočišov so vzťahom ku koňom. V poslednom čase pozorujem, že takýchto pracovníkov výrazne ubúda. Z môjho pohľadu považujem hodnotu, ktorú prinášali kone pre les, za rovnocennú alebo cennejšiu voči lanovkám, a tak by mali byť aj oceňované. Len, žiaľ, pri cenotvorbe sa to nezohľadňuje, a tak pokiaľ nedôjde k finančnej podpore používania koní v lese zo strany štátu, tak v dohľadnom čase prídeme aj o posledné kone v lesnej prevádzke.

Alena Ábelová

vedúca Odboru usmerňovania lesníckych činností

Začiatkom minulého storočia prevládali na Slovensku v rámci približovania dreva kónské počahy. Mechanizačné prostriedky ich začali postupne vytlačť až po druhej svetovej vojne. Za posledných šesť rokov je už podiel približovania koňmi u LESOV SR, š.p. len 8 – 11 %. Potreba kónských počahov v lesoch môže však ešte mierne stúpnuť aj z dôvodu neustáleho vyššieho využívania jemnejších spôsobov hospodárenia. Práca s koňom ale nekonečí v lese, žiada si celého človeka. Preto sa treba zamyslieť nad tým, či sú títo ľudia aj patrične ocenení.

Pavel Mikluš

Vedúci výrobo-technického úseku OZ Prešov

Ak si dáme odpoveď na otázku ohľadom možností použitia technológií v najťažších výrobných podmienkach, hlavne pri vyťahovaní vyťaženého dreva vo výhovných ťažbách, pri spracovaní kalamity, ale aj pri pestovaní lesov prírody blízkym spôsobom, v spojitosti aj s technologickou prípravou pracovísk, operatívou použitia koňa kdekkoľvek v poraste, ďalej na otázku ekonomiky výroby v porovnaní

s inými technológiami a v neposlednom rade aj na otázky ekológie, hlavne vo vzťahu na šetrnejší spôsob vyťahovania vyťaženého dreva, ale aj rizika záťaž špecifického lesného prostredia, v ktorom sa pracuje znečisťujúcimi látkami, dostaneme sa k záveru, že úloha koní v lesnom hospodárstve minimálne v blízkej budúcnosti bude stále veľmi významná.

Róbert Kiš

riaditeľ OZ Trenčín

Používanie koní v lesnom hospodárstve, osobitne v ťažbovo-výrobnom procese, malo aj má svoje opodstatnenie. Kone ako technológia majú svojich zástancov aj odporcov. Aj napriek skutočnosti, že ťažbovo-dopravné technológie sa neustále vyvíjajú a existuje stále viac možných alternatív, kone stále svoje miesto /v mnohých prípadoch nezastupiteľné/ v danom procese majú.

Kvalitných, stabilných, výkonných a principiálne orientovaných furmanov je žiaľ stále menej. Outsourcing a proces verejného obstarávania zasiahli do tejto oblasti veľmi výrazne. Tlak trhu na cenu, potreba celoročnej starostlivosti, ustajnenia doma resp. popri práci a „neistota“ práce. To sú len niektoré z faktorov, ktoré musí majiteľ „ťažných“ koní zohľadňovať každý deň svoje ťažkej a skutočne zaslúženej práci. V mnohých prípadoch tak furmani prechádzajú do iných oblastí výrobného sféry.

Na podporu koní v lesnom hospodárstve však nemáme mandát len pohľadu technológie, ktorá je v mnohých prípadoch nevyhnutná, ale aj z pohľadu prírody blízkeho obhospodarovania lesa, používania jemnejších technológií, podpory vidieka, lesnej pedagogiky a vzťahov s verejnosťou.

Pretože kôň do lesa vždy patril, stále patrí a určite by patril mal aj v budúcnosti. Nie len ako výrobný prostriedok, ale aj ako prejav filozofie, orientácie a hodnôt lesného hospodárstva.

Informácia o priebehu aukčného predaja dreva v štátnom podniku LESY SR za rok 2014

LESY Slovenskej republiky, štátny podnik zrealizoval predaj dreva prostredníctvom elektronických aukcií dreva (EAD) v roku 2014 vo výške 53.701 m³.

EAD konané v roku 2014 neboli tak úspešné ako v predchádzajúcich rokoch. Túto formu predaja ovplyvňoval na začiatku kalendárneho roka nedostatok kvalitných sortimentov ihličnatého dreva v drevinách smrek, jedľa. Ponuka sa realizovala hlavne v ihličnatej vláknine a listnatej guľtine buk kvalitatívnej triedy III.D.

Následkom kalamít veľkého rozsahu v Slovinsku a v máji 2014 aj na Slovensku, sa trh s drevom úplne zrútil. Neúmerne vzrástli skladové zásoby dreva u najväčších, ale i u menších spracovateľov a ponúkaná drevná surovina takmer všetkých sortimentov sa stala neatraktívnym tovarom, nielen v ponuke EAD (v III.Q.2014 z ponúkaného objemu 107.650 m³ dreva v dvoch aukciách, bolo predaných celkom 28.550 m³), ale i pri návrhoch na zvýšenie priamych dodávok. Z uvedeného dôvodu

sa EAD v štvrtom štvrtroku nekonali.

Verbálne väčšina zákazníkov deklarovala záujem o zintenzívnenie spolupráce, vývoj však poukazyval na opačný trend. Štátny podnik LESY Slovenskej republiky musel prijať celý rad opatrení, ktoré viedli k eliminácii nepriaznivého stavu, k zabráneniu vzniku škôd na zvyšujúcich sa zásobách dreva na odvozných miestach i expedičných skladoch a vyriešiť vlastnými silami problémy s nadbytkom dreva.

Realizácia predaja dreva prostredníctvom EAD v roku 2014 je znázornená v nasledujúcej tabuľke:

Navrhnutý objem	Vyvolávací cena	Predpoklad. tržby na dodaný objem	Vydražený objem	Dodaný objem	Priem. fakturačná cena	Skutočné tržby	Rozdiel tržieb	Plnenie KZ
m ³	€/m ³	€	m ³	m ³	€/m ³	€	€	%
150.370	40,94	2,198.279	58.000	53.701	41,61	2,234.326	36.047	92,59

A podľa jednotlivých štvrtkov roku 2014 to vyzeralo nasledovne:

Elektronické aukcie dreva konané v I.Q.2014

Navrhnutý objem	Vyvolávací cena	Predpoklad. tržby na dodaný objem	Vydražený objem	Dodaný objem	Priem. fakturačná cena	Skutočné tržby	Rozdiel tržieb	Plnenie KZ
m ³	€/m ³	€	m ³	m ³	€/m ³	€	€	%
15.160	48,50	465 874	13.540	9 606	49,84	478.781	12.907	70,94

Elektronické aukcie dreva konané v II.Q.2014

Navrhnutý objem	Vyvolávací cena	Predpoklad. tržby na dodaný objem	Vydražený objem	Dodaný objem	Priem. fakturačná cena	Skutočné tržby	Rozdiel tržieb	Plnenie KZ
m ³	€/m ³	€	m ³	m ³	€/m ³	€	€	%
27.560	40,60	628.226	15.910	15.474	40,18	621.697	-6 529	97,26

Elektronické aukcie dreva konané v 1. polroku 2014

Navrhnutý objem	Vyvolávací cena	Predpoklad. tržby na dodaný objem	Vydražený objem	Dodaný objem	Priem. fakturačná cena	Skutočné tržby	Rozdiel tržieb	Plnenie KZ
m ³	€/m ³	€	m ³	m ³	€/m ³	€	€	%
42.720	43,62	1,094.100	29.450	25.080	43,88	1,100.478	6 378	85,16

Elektronické aukcie dreva konané v 3. štvrtroku 2014

Navrhnutý objem	Vyvolávací cena	Predpoklad. tržby na dodaný objem	Vydražený objem	Dodaný objem	Priem. fakturačná cena	Skutočné tržby	Rozdiel tržieb	Plnenie KZ
m ³	€/m ³	€	m ³	m ³	€/m ³	€	€	%
107.650	38,58	1,104.180	28.550	28.621	39,62	1,133.848	29.669	100,18

Opäť sa nám potvrdilo to známe, že ak je dreva na trhu prebytok, je zbytočne rozmýšľať o predaji prostredníctvom EAD, resp. dražieb dreva. Vtedy sa trh s drevom hýbe veľmi pomaly a opatrne, výnimočne môže úplne zastať ako tomu bolo v auguste 2014.

Takto realizovaný predaj dreva však v období zvýšeného dopytu predstavuje nezanedbateľnú časť zvýšených tržieb podniku oproti tržbám z predaja dreva klasickým spôsobom.

Je preto na nás, aby sme na základe profesionálnych skúseností a vedomostí odhadli ten správny moment, na ktorý je

potrebné zabezpečiť zaujímavý objem dopytovaných drevín a sortimentov.

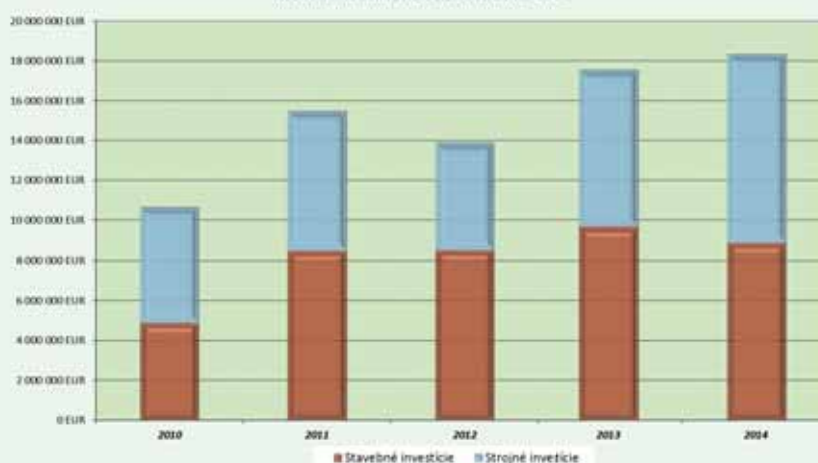
Miroslav Lešák
(obchodný riaditeľ)

Ján Grolmus
(vedúci Odboru obchodu a logistiky)

Rok 2014 z pohľadu investičného odboru

Štátny podnik LESY Slovenskej republiky si udržuje od roku 2010 vzostupný trend investovania do podniku. Nebolo to inak ani v roku 2014. Výška investícií dosiahla sumu nad 19 miliónov €, pri plánovanej aj reálnej hodnote odpisov 13 miliónov €, čím bola zabezpečená rozšírená reprodukcia dlhodobého majetku. S množstvom prekážok sa nám takmer podarilo dosiahnuť celkový plánovaný objem investícií pre rok 2014, ktorý bol plánovaný vo výške 20,6 milióna €. Rozdiel v čerpaní finančných prostriedkov k plánu bol spôsobený hlavne pri stavebných investíciách vysokými úsporami pri realizácii výberu zhotoviteľa fámou verejného obstarávania podľa zákona 25/2006 Z.z..

Investičná činnosť v období 2010 - 2014

Plán a realizácia stavebných a strojných investícií za rok 2014 v tis. EUR

Druh investície	Plán	Skutočnosť
Celkový objem investícií	20 609,20	19 036,93
Stavebné práce	12 945,70	8 514,76
Projekčné práce	300,00	376,05
Iné investície	200,00	17,56
Zámenny pozemkov	0,00	677,60
Spolu Stavebné investície	13 445,70	9 585,97
Stroje a zariadenia	5 658,00	8 734,14
DNM (výpočt.tech+LHP)	1 505,50	716,81
Spolu strojné investície	7 163,50	9 450,96

I. Stavebné investície - vlastné zdroje

Celkový objem stavebných investícií zrealizovaných za rok 2014 je **8 954,66 tis. €**, z toho projekčné práce **376,05 tis. €**, stavebné práce sa realizovali v hodnote **7 955,82 tis. €** (dodávateľsky 5 896,52 tis. €, vo vlastnej rézii – OZLT v hodnote **2059,30 tis. €**). Na iné investície (výkup pozemkov) boli čerpané finančné prostriedky v objeme **17,56 tis. €**. Zámenny pozemkov sa realizovali hodnote **677,60 tis. €**. Financovanie sa uskutočnilo z vlastných prostriedkov.

Podľa druhov stavieb bolo čerpanie investičných prostriedkov na stavebné práce nasledovné:

Stavebné práce	tis. €	%
Lesné cesty	3 763,26	47,30
Drevosklady	1 379,53	17,34
Lesné škôlky	401,24	5,04
Bytová výstavba	138,99	1,75
Ostatné stavby	1 673,79	21,04
Zahrádzanie bystrín	192,42	2,42
Ekologické stavby	406,60	5,11
Spolu	7 955,82	100,00

Medzi ukončené významné investície by sme mohli zaradiť tieto akcie:

Rekonštrukcia a modernizácia manipulačno expedičného skladu Mníšek nad Hnilcom (OZ Košice) s celkovým

investičným nákladom **731,63 tis. €** z toho stavebné investície v hodnote **317,10 tis. €** a strojné investície v hodnote **414,53 tis. €**. MES Mníšek nad Hnilcom bol pôvodne vybavený manipulačnou linkou ML 40 na manipuláciu hrubej guľatiny a ML 25 na tenkú guľatinu. Vzhľadom na značné opotrebovanie a zastaranie technológie bolo navrhnuté vybudovanie novej manipulačnej linky BALJER & ZEMBROD. Celková dĺžka linky predstavuje 120 m (20 x 6 m) s dvoma manipulačnými stolmi (2 x 18 m). Súčasne boli vybudované nové základové pätky, na ktoré bolo umiestnené koľajisko manipulačného vozíka. Zároveň bola dobudovaná spevnená plocha betónovým krytom hr. 150 mm s napojením na existujúce panelové plochy.

Fóliovník pre obalované sadenice + úložná plocha ŠS Hladomer (OZ Semenoles) s investičným nákladom 375,50 tis. €. Fóliovník je o pôdorysných rozmeroch 25,6 x 90 m má dve lode s celkovou výškou 7,70 m. Konštrukcia je z oceľových galvanizovaných profilov, prekrytá dvomi vrstvami fólie s hrúbkou min 180 µ. Vo fóliovníku budú osadené dve zásobné nádrže každá o objeme 90 m³ o rozme-

roch Ø 5,5 x 3,8 m na zachytávanie dažďovej vody zo strechy fóliovníka. Z nich bude vybudovaný rozvod závlahovej vody k pojazdným závlahovým rampám vo vnútri fóliovníka. Súčasťou stavby bola aj vonkajšia otužovacia spevnená plocha so závlahovou rampou, ktorá bude slúžiť pre uskladnenie sadeníc po vyskladnení z fóliovníka.

Lovecký zámok Antonstál, stavebné úpravy a rekonštrukcia UK + altánok (OZ Trenčín) s investičným nákladom 265,7 tis. €.

Dôvodom na zmenu spôsobu vykurovania a prípravy TUV na Loveckom zámku Antonstál je dosiahnutie výrazne vyššej účinnosti zariadenia, a tým zníženie prevádzkových nákladov a dosiahnutie ekologickejšej prevádzky. V súčasnosti je vykurovanie objektov areálu LZ Antonstál elektrickou energiou, v jednotlivých miestnostiach objektu sú osadené elektrické vyhrievacie telesá. Na ohrev teplej úžitkovej vody boli použité elektrické zásobníkové ohrievače. Zámerom rekonštrukcie bolo vybudovanie kotolne na drevené pelety s osadením dvoch teplovodných kotlov s výkonom 2 x 100 kW. Distribúcia tepla ÚK a TUV je pomocou vonkajších rozvodov s bezkanálovým potrubným rozvodom z predizolovaného potrubia kladeného priamo do zeme. Súčasťou rekonštrukcie bolo prispôsobenie garážových priestorov na sklad drevených peliet.

Lovecký zámok Antonstál

Rekonštrukcia centrálnej kotolne OZ Žarnovica s investičným nákladom 202,11 tis. €.

Rekonštrukcia centrálnej kotolne na OZ Žarnovica bola vykonaná z dôvodu havarijného stavu kotla na biomasu. Rekonštrukciou bol znížený tepelný výkon kotla a zároveň zvýšenie celkovej účinnosti výroby tepla pre ústrednú vykurovanie a teplú úžitkovú vodu. Ako nové vykurovacie teleso bol použitý kotol Viessmann PYROTEC s výkonom 530 kW, na drevnú štiepku. Doprava drevenej štiepky je pomocou šnekového dopravníka z denného skladu štiepky. Odvod spalín je pomocou nového komína z nerezovej ocele o priemere 300 mm a celkovej výške 14,26 m. Systém vykurovania je plne automatizovaný so signalizáciou cez mobilný telefón.

Vyrovnanosť prevádzky kotla je zabezpečená pomocou akumulačnej nádrže s objemom 3000 l a TUV s objemom 1500 l.

Lesnícke a drevárske múzeum Zvolen, dostavba II. etapa s investičným nákladom 159,16 tis. €.

Lesnícke a drevárske múzeum Zvolen

Zámerom investora bolo dokončiť rekonštrukčné práce a stavebné úpravy tak, aby vznikol stavebne ukončený celok dlhodobo využiteľný pre potreby múzea bez ďalších stavebných zásahov. Súčasťou týchto rekonštrukčných prác boli stavebné úpravy, vnútorné inštalácie elektrických a zdravotníckych inštalácií. Na stavbe boli realizované reštaurátorské práce na najdených pamiatkovo cenných historických fragmentoch (omietky uličnej výstavnej klenutej miestnosti, rámovanie okien a gotický portál vo dvorovej výstavnej miestnosti).

II. Stavebné investície - eurofondy

V roku 2014 boli plánované akcie na financovanie z fondov EÚ:

- Program rozvoja vidieka, kde boli ukončené dve akcie PPLC Päťna Burda, rekonštrukcia na OZ Beňuš a PPLC Jaminy, prestavba na OZ Košice. Pre tieto akcie nie je ešte uzatvorená zmluva o nenávratnom finančnom príspevku s PPA Bratislava, čiže akcie sú zatiaľ vyfinancované z vlastných zdrojov.

LC Päťna Burda, rekonštrukcia s investičným nákladom 294,61 tis. €, z toho EF 153,63 tis. €

Lesná cesta Päťna - Burda sa nachádza v obvode OZ Beňuš, z dôvodu opotrebovania povrchu vozovky a vzniku koláji bola vykonaná rekonštrukcia. Celková dĺžka rekonštruovanej komunikácie je 4600 m, šírka vozovky je 3,0 m a šírka spevnených krajníc 0,5 m. Pozdĺžne spády sú od 1,38 % do 10,81 %. Priemerný spád je 4,93 %, celkové prevýšenie 227 m, koncový bod sa nachádza na nivelete 822 m n. m. Nový povrch vozovky tvorí asfaltový betón v dvoch vrstvách 50 mm

a 40 mm. Na celej dĺžke rekonštruovaného úseku sa nachádza 25 objektov priečného odvodnenia.

LC Jaminy, prestavba s investičným nákladom 234,21 tis. €, z toho EF 114,77 tis. €.

Predmetom stavby je prebudovanie existujúcej nespevnenej zväžnice na lesnú cestu kategórie 1 L 4,5/30 v celkovej dĺžke 1403 m (úsek č.1 – 765 m a úsek 2 – 638 m). Smerové a výškové vedenie je prispôbené existujúcej zväžnici, ktorá je v prevažnej časti vybudovaná v svahovom odreze. Vozovka šírky min. 3,5 m sa vybuodovala v jednostrannom priečnom sklone 3 % s rozšírením a klopením prispôbeným smerovým oblúkom. Kryt na úseku 1 je navrhnutý z asfaltbetónu hrúbky 40 mm s ložnou vrstvou hrúbky 60 mm. Vozovka úseku 2 sa vybuodovala bez asfaltbetónových vrstiev. Krajnice v šírke 0,50 m sa vspádajú do sklonu 8 % a upravujú drveným kamenivom v hrúbke 100 mm len na úseku 1. Výhybne sa zriadi v šírke 2,5-3,0 m a dĺžke 20-25 m s nábehmi. Dopravný priestor sa upraví odstránením a orezaním presahujúceho krovia. Odvozná miestnosť (skládky guľatiny) a vjazdy sa spevnia dreveným kamenivom frakcie 0-63 v hrúbke 250 mm. V rámci akcie bolo zrealizované tiež priečne a pozdĺžne odvodnenie.

- Program cezhraničnej spolupráce HUSK, v rámci ktorého sa realizovali dve akcie Obnova chráneného historického parku Palárikovo + Rekonštrukcia vodnej veže v hodnote 379,64 tis. €. a Krmné zariadenia + altánky v CHPO Polana v hodnote 39,05 tis. €.

V roku 2014 bolo do prevádzky OZLT Banská Bystrica zaradených 21 ks skompletizovaných odvozných súprav z toho 16 ks v prevedení ťahač na odvoz dlhého dreva a päť kusov v prevedení univerzál na odvoz dlhého dreva aj sortimentov.

Významnou investíciou v oblasti manipulácie dreva bol nákup manipulačnej linky BALJER ZEMBROD na ES Mníšek nad Hnilcom v pôsobnosti OZ Košice. Pre potreby osobnej a technologickej dopravy na OZ a LS bolo zakúpených 71 terénnych automobilov značky FORD a SUZUKI. Na jednotlivé škôlkárske strediská OZ Semenoles boli dodané strojné zariadenia: závlahový bubon, disková kosačka za UKT, mulčovacia kosačka, rekultivátor, rotavátor, bočný vyorávač sadeníc, malotraktor s príslušenstvom, traktorová vlečka a plošinová vlečka, príves, pásový dopravník, postrekovač a závlahové rampy do fóliovníkov.

Na OZ Rimavská Sobota bol zakúpený nákladný automobil TATRA Phoenix T158 určený na letnú a zimnú údržbu s príslušenstvom (šípový pluh, korba, posypová nadstavba).

Na OZ Trenčín bola zakúpená čelustová štiepačka dreva Westtech Woodcra-

ker W 1000 ako adaptér na kolesový nakladač v hodnote 8,8 tis. €.

Do strojov a zariadení vlastnej výroby bolo investovaných 1 524,54 tis. €. Výrobky OZLT Banská Bystrica ako napr. kompletizácie odvozných súprav, sady boxov na uskladnenie dreva, stoly k manipulačným linkám, lyžice na sypké hmoty, drapáky na nakladače, drapáky na manipulačné linky, snežné pluhy na UKT a nakladače, paletizačné vidly,... predstavujú 17,5 % z celového objemu investícií do strojov a zariadení v roku 2014.

Investičný rozvoj, jeho správna voľba a efektívne využitie sú jedným z hlav-

III. Strojné investície

V priebehu roku 2014 boli zrealizované investičné akcie z plánu nákupu strojov a strojných zariadení v celkovom objeme 9 450,95 tis. €.

Z pohľadu strojných investícií v roku 2014 LESY Slovenskej republiky, š.p. najviac finančných prostriedkov investoval do oblasti odvozu a manipulácie dreva. Bolo zakúpených 19 nákladných automobilov Tatra Phoenix T158, 21 oplenových prívesov WILD 16 na odvoz dlhého dreva, tri prívesy na odvoz sortimentov a 31 hydraulických rúk ESSEL.

Rozdelenie finančných prostriedkov čerpaných na nákup strojných investícií podľa výrobných činností:

Výrobná činnosť	Realizovaný nákup (tis. EUR)	Podiel z nákupu v %
Ťažba a približovanie dreva	31,68	0,34
Odvoz a manipulácia dreva	5 574,27	58,98
Pestovanie, poľnohospodárska a škôlkárska činnosť	261,91	2,77
Údržba, servis a iná činnosť	657,39	6,96
Osobná a technologická doprava	1 431,50	15,15
Výpočtová a kancelárska technika	777,39	8,22
Programové vybavenie (DNM)	405,50	4,29
Nadštandardy LHP (DNM)	311,31	3,29
Spolu	9 450,95	100,00

Pre zabezpečovanie údržieb lesnej dopravnej siete boli zakúpené pre OZLT Banská Bystrica dva kusy fréz určených na reprofilizáciu ciest a grejder za UKT v celkovej hodnote 158,7 tis. €.

ných prvkov dynamického rozvoja LESY Slovenskej republiky, štátny podnik.

Miroslav Homola
vedúci odboru investícií

OZ Čierny Balog

Lesnícky skanzen, úspešne zvládnutá kalamita z roku 1996, lesnatosť presahujúce 80 % katastrálnej výmery a takmer 100 % štátnych pozemkov s prevažne ihličnatými porastmi.

Základné informácie

Katastrálna výmera: 40.782 ha
 Obhospodarované pozemky: 31.995 ha
 - z toho štátne: 31.814 ha
 - neštátne: 99 ha
 - prenajaté: 82 ha

Počet pracovníkov: 120
 - THZ 90
 - R 30

Ťažba 2014: 212.018 m³

Zastúpenie drevín:
 Sm 56 %, Bk 26 %, Jd 8 %, Jv 4 %

Hospodársky výsledok 2014: 2,294 mil. €

Z histórie OZ

Obec Čierny Balog začala vznikať na konci 16. storočia, keď do oblasti Čierneho Hrona prišli nemeckí lesní robotníci. Tí mali za úlohu využiť nové zdroje dreva potrebného na prevádzku kráľovských baní a hút. Kráľovská komora vytvorila pri Čiernom Hrone lesnú správu, ktorej správca (magister lignariorum) vykonával nábor, plánoval a riadil lesné práce.

V súvislosti s kráľovskými lesmi sa nedá nespomenúť čiernobalocký rodák Jozef Dekrét Matejov (1774 – 1841), ktorý sa v svojej dobe stal priekopníkom modernizácie lesného hospodárstva. Ako prvý v tomto regióne začal uskutočňovať systematickú obnovu lesa zalesňovaním a v rokoch 1814 – 1837 zastával významnú funkciu lesmajstra lesného úradu bansko-bystrickej komory.

Lesný závod Čierny Balog vznikol v roku 1951 zlúčením vtedajších lesných správ Dobroč a Krám. Od r. 1952 do r. 1956 namiesto závodu fungovalo v Čiernom Balogu Stredisko lesného hospodárstva (SLH). V r. 1957 sa organizácia št. lesov znova vrátila k lesným závodom.

Do r. 1973 patrili Lesný závod Čierny Balog ku štátnym lesovi v Banskej Bystrici. V lete 1973 pri významnej reorganizácii štátnych lesov sa závod zlúčil so susedným LZ Hronec. Súčasne zanikli poľesia a vzniklo šesť lesných správ - Šaling, Dobroč a Krám z pôvodného LZ Čierny Balog, a LS Osrblie, Hronec a Sihla z bývalého LZ Hronec. Sídlo závodu, aj vzhľadom na prevažujúcu časť objemov výroby, zostalo v Čiernom Balogu. V obci sa postavila na tú dobu moderná administratívna budova ústredia, ktorá slúži na ten istý účel (po rekonštrukcii v r. 1998) dodnes.

Reorganizácia v r. 1995 priradila k Odštepnému závodu Čierny Balog dve lesné správy - Michalová a Ďumbier - z pôvodného Odštepného závodu Brezno.

Reorganizácia štátnych lesov, ktorá priniesla na svet celoslovenský štátny podnik LESY Slovenskej republiky koncom roka 1999, sa do zmien na Odštepnom závode Čierny Balog nepremietla.

Závod zostal v pôvodnej organizačnej podobe.

V súčasnosti má Odštepný závod Čierny Balog sedem Lesných správ (Osrblie, Hronec, Krám, Šaling, Dobroč, Sihla, Michalová), ES Hronec (pracoviská Hronec a Jánošovka) a stredisko Lesnícky skanzen.

Charakteristika odštepného závodu

Dnešný Odštepný závod Čierny Balog sa rozkladá na území okresu Brezno, malá časť zasahuje do okresu Banská Bystrica a nepatrná časť do okresu Detva.

Vo výrobnom procese dominuje ťažbová činnosť. 8. júl 1996 - počas niekoľkých minút veterná smršť zložila takmer 900 tisíc m³ prevažne ihličnatého dreva, z toho takmer 560 tisíc m³ na lesných správach Osrblie a Hronec. Kalamitou bola odkrytá obrovská plocha (za závod približne dvetisíc hektárov), najväčší podiel z nej na LS Osrblie sa podarilo obnoviť do roku 2001.

Nebolo by však lesnícke, keby sme nespomenuli prírodné pozoruhodnosti závodu. Na tie je závod tiež bohatý. Nie sú to len známe Národné parky Nízke Tatry a Muránska planina, z ktorých časť sa tu nachádza, ale je to aj asi jedna tretina Chránenej krajiny oblasti s biosférickou rezerváciou Poľana, známa Národná prírodná rezervácia Dobročský prales, ale aj NPR Klenovský Vepor, Lubietovský Vepor, Fabova hoľa, Hrončokový grúň, Zadná Poľana a prírodné rezervácie Vrch Slatina, Blatá, Havranie skaly a Rosiarka. Sú tu i chránené prírodné tvory meandre Kamenistého potoka, skalné plató Havranka a vodopád Spády. K týmto CHÚ pribudli v súvislosti so vstupom SR do EÚ tri Chránené vtáčie územia a tri Chránené územia európskeho významu.

Súčasnosť OZ

O aktuálnych sme sa rozprávali s bývalým povereným riaditeľom OZ Miroslavom Pepichom.

Počas Žofie nám padlo podľa odhadov celkovo 76.000 m³, spracované bude cca 90.000 m³. Je to žiaľ veľká väčšina na jednej lesnej správe - Michalová. Nakoľko ide o najmä ihličnaté a prevažne rubné porasty, priemerné speňaženie táto kalamita zásadne neovplyvnila.

Najväčšia kalamita za posledných 50 rokov bola už spomínaná „Osrblianska“ z roku 1996 a to 900.000 m³, z toho takmer 400.000 len na LS Osrblí.

Na Osrblí sú v súčasnosti zdravé, mladé lesy, ktoré sú však prevažne listnaté, bol to zámer?

Na Osrblí bol v tomto regióne vždy najväčší podiel listnatých drevín, no v súčasnosti pozorujeme aj prirodzené rozšírenie listnatých drevín najmä buka aj na miestach, kde v minulosti boli čisto ihličnaté porasty.

Čím je podľa vás OZ Čierny Balog najzaujímavejší?

Najmä Lesníckym skanzenom a dlhodobým dobrým hospodárskym výsledkom. Na OZ Čierny Balog rastú veľmi kvalitné smrek. V minulosti sme predávali aj zaujímavé množstvá rezonančného dreva. Žiaľ odberateľov na kvalitný smrek postupne ubúda a aj veľmi kvalitné výrezy končia na pilách, ktoré sa ich často snažia pretriediť kvôli vyšším ziskom do horšej triedy.

Momentálne má OZ jeden expedičný sklad. Pôvodne bol sklad aj v Brezne, ale museli sme ho zrušiť kvôli plánovanému obchvatu mesta, preto sme zriadili ďalšie pracovisko ES Hronec a to na Jánošovke v Čiernom Balogu. Jeden sklad by bol preťažený. Z odvozného miesta predávame t. č. okolo 24.000 m³ drevenej hmoty. Zastaralú manipulačnú linku na sklade v Hronci sme zrušili, manipulujeme najmä na odvozných miestach, na ES ručne prakticky len hrubú listnatú hmotu a to hlavne v 1. a 4. štvrtroku. Na ES v Hronci plánujeme rozsiahlu rekonštrukciu, ktorá počíta hlavne s odvodnením, spevnením plôch a inštaláciou manipulačných liniek na hrubú a na tenkú drevnú hmotu. Dúfajme, že tento zámer sa bude na OZ čo najskôr

realizovať. Výhodou tohto skladu je funkčná železničná vlečka.

Čierny Balog je známy okrem iného úzkokolejnou lesnou železničkou, ktorej torzo prevádzkuje nezisková organizácia Čiernohorská železnica. Zo strany tejto organizácie v minulosti padli návrhy na obnovenie prepravy dreva na sklad v Hronci touto technickou pamiatkou. Aké sú v tomto smere možnosti?

V minulosti bola Čiernohorská železnica významným dopravcom dreva v rámci štátnych lesov. Treba však pripomenúť, že mala viac ako 100 kilometrov tratí, ktoré viedli takmer do každej doliny. V súčasnosti je v prevádzke iba krátka časť. Pre turistov by to bolo možno zaujímavé, ale z prevádzkového hľadiska je tento spôsob prepravy úplne nevhodný. Po prvé chýba technické zázemie - nakladacie rampy a podobne, po ďalšie, nebudeme predsa voziť drevo autami do doliny, aby sme ho nakladali na vagóny, previezli pár kilometrov a znova skladali. Bolo by to neefektívne a nevhodné nehovoriac o problémoch s dodržaním bezpečnostných predpisov.

Napriek tomu, že občas sa predstavy zástupcov ČHŽ s podnikom LESY SR rozchádzajú, je nespochybniteľné, že kooperácia Lesníckeho skanzenu a Čiernohorskej železnice obom stranám, ale aj celému regiónu, prináša prospech v podobe zvýšeného záujmu turistov.

Technológie dopravy sú dnes už predsa niekde inde. Odvoz dreva na sklad je najlacnejší priamo nákladnými autami, v našom prípade prevažne autami OZLT. Hoci, niektoré nákladné autá na odvoz dreva by už mohli pre svoj vek viac ako

20 rokov pokojne slúžiť ako exponát v Lesníckom skanzene. Dúfame, že sa ich v tomto roku podarí OZLT nahradiť novšími autami.

Dostali sme sa k samotnému Lesníckemu skanzenu, ktorý je najznámejšou atrakciou spravovanou závozom. Čo nového nám ponúkne skanzen v blízkej budúcnosti?

Prípravujeme koncepciu rozvoja lesníckeho skanzenu, ktorá by mala byť hotová v najbližších týždňoch. Nechceme zásadné zmeny, plánujeme skôr postupnú obnovu a dopĺňanie skanzenu o ďalšie stanovišťa a zaujímavosti. V pláne je tiež napríklad spustenie webkamery, ktorá by prenášala aktuálne zábery zo skanzenu. To je však technicky naviazané na plánovaný rozvoj optickej dátovej siete vo Vydrovskej doline.

Vráťme sa k bežnému hospodáreniu. OZ má v posledných rokoch ťažby prevyšujúce 200.000 m³ dreva, táto ťažba je však do istej miery navýšená kalamitami. Aký je plánovaný etáp pre váš OZ?

Kalamity bezpochyby znižujú výšku ťažby v nasledujúcich rokoch. V súčasnosti podľa najnovších PSL plánujeme bez kalamit ťažbu vo výške 185.000 m³.

V správe OZ Čierny Balog je okrem iného aj Bystrá dolina s kontroverzným návrhom na zaradenie veľkej časti tohto územia do 5. stupňa ochrany z dôvodu existencie „pralesov“. Stav, ktorý je tam v súčasnosti, nedovolí obhospodarovať tieto lesy. Navrhovaná PR Bystrá dolina má byť na území 1386 ha v správe OZ a od roku 2005 zostalo v tejto lokalite v lesných porastoch cca 130.000 m³ dreva, ktoré mohlo byť vyťažené.

V tejto lokalite prakticky nezahŕňujeme už od roku 2005, najskôr to bolo kvôli biotom, nepovolenému sprístupneniu a posledné roky už spomínané vyhlásenie PR Bystrá dolina. V porastoch poškodených vichricou z roku 2004 sme prakticky nemohli zasahovať a v rokoch 2006 až 2012 sa postupne rozšírili ohniska podkôrnikovej kalamity, kedy došlo k najväčším škodám. V súčasnosti sú stromy na týchto plochách z veľkej časti odumreté.

Ktoré ďalšie lokality máte v rámci závodu postihnuté nespracovateľnou lykožrútvou kalamitou?

Napríklad PR Fabova hoľa, kde zostalo na 105 ha cca 41.000 m³ odumretého dreva. V tomto prípade však ide o 5. stupeň ochrany.

Aká je vaša spolupráca s turistami?

Máme veľmi dobrú spoluprácu napríklad s cykloklubom Brezno. V okolí Čierneho Balogu sú už od roku 2007 schválené desiatky kilometrov cykloturistických trás, ktoré prešli pripomienkovým konaním a boli odsúhlasené aj našim podnikom. Samozrejme nie všetky navrhované trasy sme schválili. Treba zdôrazniť, že podpora

turistiky či cykloturistiky je určitým záväzkom a nejde iba o spoluprácu pri údržbe či vyznačovaní trás. Je dobré, že verejnosti môžeme ukázať nielen Lesnícky skanzen, ale aj výsledky práce lesníkov v bežnej prevádzke, čo zaväzuje.

Poľovníctvo na OZ Čierny Balog má veľkú tradíciu. Aká je súčasnosť?

Väčšina poľovných revírov v pôsobnosti podniku je prenajatá, zostalo niekoľko revírov, napríklad Poľana, ktorá je známa kvalitnou vysokou zverou. Problémom sú vysoké stavy šeliem, ale to je známa skutočnosť. Stavy zveri v našich revíroch sú pomerne nízke, pretože veľkú časť populácie strhnú hlavne vlci, čiastočne medvede. Mňa osobne veľmi mrzí, že v posledných rokoch výrazne klesajú stavy o hlucháňov. V časoch, kedy bol povolený ich regulovaný odstrel sa poľovníci o túto zver aj viac starali. Znižovali sa stavy líšok, kún, či iných predátorov, ktorí ovplyvňujú početnosť hlucháňov. Taktiež regulovaný odstrel medveďov sa v minulosti osvedčil a neboli žiadne problémy, ale to už je iná téma...

Do prírody samozrejme patrí všetka zver, zvýšenie stavu jedného druhu, hoci chráneného, má žiaľ, často za následok úbytok iného.

Ďakujem za rozhovor

-vr-

Turistické zaujímavosti v pôsobnosti OZ

Chopok

Chopok s 2023,6 m je tretí najvyšší vrchol Nízkych Tatier. Leží v ich hlavnom hrebeni, v geomorfologickom podcelku Ďumbierske Tatry medzi vrcholmi Dereše a Ďumbier. Blízko vrcholu sa nachádza chata pod Chopkom, konečná stanica lanovky i meteorologická stanica. Chopok patrí medzi najveternejšie miesta na Slo-

vensku. Svahy Chopka sú vyhľadávaným miestom zimnej i letnej turistiky. V decembri 2012 bolo uskutočnené spojenie Horehronia a Liptova regiónov lanovkou cez vrchol Chopka.

Osrblie

Prvá písomná zmienka o obci pochádza z roku 1622. Od druhej polovice 15. storočia do 19. storočia sa tu ťažila a spracúvala železná ruda. Vyrábali sa drôty, plechy (1840-1870 valcovňa) a profilové železo. V lokalite Tri vody je možné vidieť zrekonštruované pozostatky vysokej pece. Súčasťou Osrblia je Národné biatlonové centrum.

Zbojská

Zbojská (725 m n. m.) je horské sedlo v hlavnom hrebeni Veporských vrchov, medzi Bánovom (1 038,8 m n. m.) a Fabovou hoľou (1 438,8 m n. m.). Oddeluje podcelky Fabova hoľa na severe a Balocké vrchy na juhu. Južné svahy sú pramennou oblasťou Furmanca, patriaceho do povodia Rimavy, severne od sedla pramení Rohozná. Sedlom prechádza hranica medzi povodím Hrona a povodím Slanej. Južne

od sedla prebieha dolina Furmanec, severozápadne od sedla sa rozprestiera Breznianska kotlina. Ďalšia hranica prechádzajúca sedlom je administratívna - medzi okresmi Brezno a Rimavská Sobota.

Zubačka

Železničná trať Brezno - Tisovec bola postavená v roku 1896, s primárnym účelom spojiť železiarne Podbrezová a Tisovec. Trať v náročnom horskom teréne prekonáva stúpanie až 5,1 percent. Z tohto dôvodu bol pri výstavbe tejto trate, v úseku Pohronska Polhora - Tisovec, použitý dvojjamový Abtov ozubnicový systém, v celkovej dĺžke viac ako 15 kilometrov.

Vydrovská dolina

Vydrovská dolina je uceleným produktom cestovného ruchu, zahŕňajúca atraktivitu ako Lesnícky skanzen či Čiernohorská železnica. Vďaka lesom a nádhерnej prírode sú pre milovníkov turistiky v okolí turistické a cykloturistické trasy, náučné chodníky, jaskyne, Nízke Tatry, Veporské vrchy, Dobročský prales, Poľana i vidiek so svojou typickou architektúrou.

Nový riaditeľ OZ Čierny Balog

Generálny riaditeľ Ctibor Határ dňom 3.2.2015 zrušil poverenie na riadenie OZ Čierny Balog Ing. Miroslavovi Pepichovi a od 4.2.2015 menoval do funkcie riaditeľa tohto OZ Ing. Martina Daxnera. Miroslav Pepich zostáva na funkcii vedúceho VTÚ, ktorú vykonával sbežne s riadením OZ.

Čiernobalocký rodák Martin Daxner (41) vyštudoval Strednú lesnícku školu v Liptovskom Hrádku a Lesnícku fakultu TU vo Zvolene. V rámci podniku pracoval

ako manipulant, lesník, ťažbár, pestovateľ na LS a posledné tri roky pôsobil ako vedúci lesnej správy na Michalovej.

Aké sú najbližšie plány nového riaditeľa? „Okolie Čierneho Balogu poznám ako miestny rodák veľmi podrobne, no i tak sa musím najskôr oboznámiť s celým závädom, predsa problémy v rámci závodu sú trochu iné ako na správe.“

K menovaniu blahoželáme a prajeme veľa zdravia a pevné nervy.

-vr-

47. ročník európskych lesníckych pretekov v lyžovaní EFNS sa uskutočnil tohto roku v Lenzerheide - Švajčiarsko

Tak ako po iné roky aj v tento sa Európskych lesníckych pretekov v lyžovaní zúčastnilo 35 súťažiacich zo Slovenskej republiky z rôznych lesníckych organizácií, pričom náš podnik priamo reprezentovalo deväť zamestnancov. Účastníci týchto pretekov sa v prvých dňoch sa venovali

Slovenská štafeta žien, ktorá obsadila 2. miesto z prava Danko Kráľová, Katarína Strelcová a Janka Herchlová

Slovenská výprava

rôznym exkurziám, ktoré pripravili usporiadatelia. Boli zamerané predovšetkým na prezentáciu lesného hospodárstva vo Švajčiarsku. Tí, čo sa nezúčastnili exkurzie, trénovali v športovom areáli, ktorý sa nachádzal v obklúčení ihličnatých hôr. Prvé preteky sa uskutočnili v biatlonovom stredisku v stredu a to v dvoch disciplínach - beh klasickou technikou na 10 km a po-

obede beh voľnou technikou na 10 km so strelbou z malorážky na 50 m s oporou. V piatok sa bežali štafety, kde sme obsadili vcelku zaujímavé miesta. Z našej výpravy sa najviac darilo Lukášovi Olejárovi z TANAPu, ktorý vo svojej kategórii obsadil prvé miesto v skejte a druhé miesto v klasike, a tým sa stal aj majstrom Európy v behu na lyžiach lesníkov. Okrem toho vyhral v súčte bodov celkovo zo všetkých pretekárov, čo pri vyhlasovaní výsledkov naša skupina náležite oslávila. Okrem tohto úspechu veľmi dobrý výsledok dosiahla aj štafeta žien nad 51 rokov, v zastúpení Danky Kráľovej. Táto štafeta obsadila vo svojej kategórii druhé miesto. Naši zamestnanci podali výkony na hranici svojich možností, a tak vzorne reprezentovali náš podnik v zahraničí. Na podujatí sa zúčastnilo cez 700 lesníkov z celej Európy.

Marián Jagerčík

Zlatý chlapec spod Tatier

Na krk mu postupne poviesli jednu striebornú a tri zlaté medaily. Dobehol si po ne na 47. Európskych majstrovstvách lesníkov lyžiarov (EFNS 2015) vo švajčiarskom Lenzerheide. Biatlon je pre neho vášňou od detstva. A už viac ako pol roka na Stredisku terénnych služieb Štátnych lesov TANAPu sčasti i pracovnou náplňou - Lukáš Olejár.

Pretek nebol pre Lukáša ničím novým. Na bežkách behá už od šiestej triedy základnej školy. Ako sám poznamenáva, vrcholovo. Biatlonu sa začal venovať o dva roky neskôr. „Rozdiel bol len v strelbe, pretože tentoraz sme strelali s oporou,“ hovorí Lukáš o rozdieloch medzi pretekmi, ktoré absolvoval ešte počas aktívnej športovej kariéry a tými, ktoré absolvoval v januári spoločne so svojimi kolegami lesníkmi.

Striebro získal v behu na deväť kilometrov klasickou technikou. „V klasike som bol druhý. Mal som štrnásť sekundovú stratu na prvého v kategórii. To bolo dopoludnia. Vedel som, že popoludní bude treba zabráť. Tak som sa snažil vynulovať strelbu. To sa podarilo. Keďže po obede začalo snežiť a snehové podmienky sa zmenili, tak som rýchlo zareagoval, lyže premazal. A vyšlo to,“ skromne dodáva Lukáš. Po deviatich kilometroch voľnou technikou s bezchybnou strelbou si dobehol po prvé zlato.

A zlatom bol ovenčený ešte dvakrát. Ako absolútne najrýchlejší (54:36.8) spomedzi všetkých účastníkov majstrovstiev

Celkový víťaz v mužskej kategórii. Lukáš Olejár z TANAPU

získajúc titul majster Európy a aj ako najlepší spomedzi prvých troch najúspešnejších lyžiarov, ktorým medaily a vecné ceny odovzdal šéf organizačného výboru EFNS 2015 Mario Cavigelli.

Lesnícky inžinier je od prvého júna súčasťou pracovného tímu Strediska terénnych služieb Štátnych lesov TANAPU. Spoločne s kolegami má v jemu zverenom

rajóne na starosti opravu a údržbu značkových turistických chodníkov a všetkých ich neoddeliteľných súčastí vrátane mostíkov, lavičiek, smerovníkov, turistických značiek a pútačov. Keď sme spolu v januári rozprávali, mal len jedno želanie, aby konečne napadol sneh. Rád by totiž chodil do práce na bežkách.

Cena absolútneho víťaza EFNS 2015

Text: Lenka Burdová
Foto: Peter Patera

Kone v lesnej prevádzke

Používanie koní v lesnom hospodárstve začalo byť na ústupe v dôsledku zvýšenej mechanizácie v tomto odvetví približne od roku 1960. V súčasnosti sa vo viacerých oblastiach Európy čoraz viac prístupuje k opätovnému zavádzaniu koní do prevádzky. Tie je možné využívať pri ťažbe tam, kde nie sú vybudované svažnice a prístup mechanizmami nie je možný. Ďalšou výhodou práce s koňmi je menšie poškodenie pôdy a zmladenia na rozdiel od ťažkých lesných strojov. Kôň určený na prácu by mal ukázať rešpekt k neustále sa meniacim zvukovým prejavom v krajine svojou pokojnou povahou

Dôvodom založenia chovu koní na Muráni v roku 1950 bola potreba produkcie koní pre lesné hospodárstvo. Požiadavkám, ktoré boli kladené na kone ako dlhá životnosť, skromnosť, tvrdosť, dobrý zdravotný stav a vysokým nárokom na telesné proporcie ťažných koní, najviac vyhovovalo plemeno hucul. Na prelome sedemdesiatych a osemdesiatych rokov lesy vo vtedajšej ČSSR zaberali 4,6 mil. ha čo bolo 35 % celkovej rozlohy štátu s priemernou ťažbou 16 mil. m³ dreva a v lesnom hospodárstve pracovalo 7000 koní. Základné pravidlo bolo: „Kôň je tvojím pomocníkom a ako si ho vychováš, tak ti bude slúžiť. Nikdy nezabúdaj, že aj kôň má svoje nálady a veľmi rýchlo sa zľakne (RABŠTEINEK & MENDE 1979).

Aké boli začiatky chovu koní pre lesné hospodárstvo na Slovensku?

Pri zakladaní žrebčína na Muráni sa začalo s plemenitbou koní pre prácu v lesnom hospodárstve na základe poznatkov bývalého vojenského žrebčína v Prešove. Prvé kone s priemerným vekom 3,15 roka boli našim odštepným závozom dodané v roku 1953. Tieto kone mali výšku v kohútiku približne necelých 146 cm, obvod hrude nad 170 cm a vážili v priemere 374 kg. Prvé kone dodané závozom mali vyššiu váhu pretože sa postupne prešlo na odchov kobýl a žriebäť tzv. voľným ustajnením, pri ktorom boli vystavené extrémnym poveternostným podmienkam, čo sa v zime prejavilo znížením priemernej váhy o 7,22 %. Už v roku 1953 požadovali lesné závody kone s väčším telesným rámcom a živou váhou a z daného dôvodu mal žrebčín na Muráni vyšľachtit' nového tzv. slovenského horského koňa pre lesné hospodárstvo, poľnohospodárstvo v podhorských oblastiach a pre armádu. Stanovený štandard nového koňa bol na 155 cm kohútikovej páskovej výšky, s obvodom hrude 185 cm, obvodom holene 21 cm a živou váhou dosahujúcou 500 kg. Výsledky boli uspokojivé už v druhej filiálnej generácii (generácii potomkov) výsledkom tzv. trojplemenného kríženia kedy sa na kobyly (huculo – hafling, huculo – fjord a huculo norik) pripúšťali chladnokrvné žrebce norického plemena DURUTTYA (1967).

Na naše zvedavé otázky ohľadne chovu a výcviku Norikov muránskeho typu odpovedal vedúci Strediska chovu koní Ing. Vladimír Šmelko.

Kolko koní ročne cvičíte pre prácu v lesnej prevádzke a kolko koní ročne predáte? Kolko žriebäť sa ročne narodí?

Ročne sa narodí 25-30 žriebäť a toľko sa zároveň vycvičí a predá.

Aké staré kone sa pripravujú na prácu v lese a do akého veku sa predpokladá, že budú na túto činnosť využívané?

Dĺžka použitia koní v lesnej prevádzke je rôzna a závisí od viacerých faktorov. Je to intenzita a spôsob využitia koní pri práci v lese, dĺžka denného využitia závisí aj od konfigurácie terénu, v ktorom väčšinu času kôň pracuje. Rozhodujúcim faktorom je ale starostlivosť a opatera o výživný a zdravotný stav koňa. V teréne vidíme pracovať aj 14-15 ročné kone, ktoré sú v dobrom kondičnom a zdravotnom stave,

ale aj 8-9 ročné kone, ktoré sú na prvý pohľad značne opotrebované.

Ako prebieha samotný výcvik takéhoto pracovného koňa?

Samotný výcvik trvá 2,5 – 3 mesiace. Pretože tieto kone žijú až do doby zaradenia do výcviku stádovým spôsobom, na začiatku výcviku si zvykajú na zakladanie ohlávky a priamy každodenný styk so svojím ošetrovateľom.

Potom prichádza na rad zapriahanie koní so skúseným, starším koňom. Ďalšou etapou je zapriahanie dvoch mladých koní spolu vo voze. Táto etapa trvá najdlhšie, kone si zvykajú na každodennú prácu, na pohyb v rôznych typoch terénu. V prípade, že kone úspešne zvládli túto časť výcviku prichádza na rad ich zapriahanie v páre v dreve. Konečnou fázou výcviku je priahanie koní jednotlivito vo voze a v dreve.

Výcvik je ukončený skúškami, kde sa všetky kone, ktoré boli zaradené do výcviku predvedú v práci s drevom jednotlivito.

Norik muránskeho typu je pracovitý a dobre ovládateľný kôň, primeraného temperamentu, dobrého charakteru, dobre živiteľný, pohyblivý, so stredne priestorovou chôdzou. Je určený pre prácu v horských oblastiach.

Mladé kone už od veku dvoch mesiacov chodia na pastvu vzdialenú niekoľko kilometrov. V období od mája do októbra sú na vonkajších pastvinách, kde sú celé leto vystavené vonkajším poveternostným vplyvom. Denne chodia za vzdialenou pastvou a v noci sú ustajnené v ohradách bez prístrešku. Takéto náročné podmienky odchovu zvyšujú odolnosť ich organizmu.

Každodenný pohyb na pastve umožňuje nadobudnutie výbornej pohyblivosti a prirodzenej obratnosti, čo je dôležitým predpokladom pri využití týchto koní pri práci v lese.

Bezpečnosť práce pri sústreďovaní dreva koňmi podľa ŠALAMON (2009):

1. Sústreďovanie dreva nerealizovať na svahoch, kde hrozí nebezpečenstvo samovoľného pohybu dreva.
2. Ak pracuje pracovník s koňom sám, malo by sa miesto výkonu jeho práce nachádzať v blízkosti iného pracoviska aby bola zabezpečená kontrola pracovníka v pravidelných časových intervaloch vybavená potrebným náradím aj potrebnými prostriedkami potrebnými k sústreďovaniu dreva.
3. Je zakázané omotávať opraty okolo ruky alebo iných častí tela pri vedení poťahu.
4. Je zakázané stáť v tesnej blízkosti manipulovaného kmeňa (nákladu), vystupovať na kmeň a prekračovať ho počas manipulácie.
5. Pri sústreďovaní dreva odopnúť viazacie prostriedok od poťahu pred jeho upevnením alebo odpojením z kmeňa.
6. Pri vedení poťahu sprevádzať vlečený kmeň v bezpečnej vzdialenosti, na svahu z hornej strany nad poťahom, v zákrutách viesť koňa z vnútornej strany.
7. Kmene, ktoré uviazli na prekážkach uvoľňovať pomocou ručného náradia, prípadne prepriahnutím koňa.

Okrem toho, podľa **Doplnkového vzdelávania BOZP robotníckych profesií k vyššej kvalite ľudských zdrojov v lesníctve – NLC** treba mať na pamäti:

8. Kočič musí ísť pred nákladom pri koňoch a závozník za nákladom, zakázané je sadať na náklad.

9. Kočič musí pred zblížovaním skontrolovať všetky približovacie prostriedky, náradie, podkovy koní a postroje.
10. Musia byť zabezpečené úseky približovacej linky, kde hrozí nebezpečenstvo bočného sklznutia kmeňov.
11. Pri sústreďovaní dreva sa viazacie prostriedok pred pripnutím k drevu odopne od poťahu.
12. Pri práci na zamrznutom povrchu pôdy sa kone podkúvajú naostro a kočič používa vhodnú obuv proti šmyku.

Dobre platená práca v lese v zahraničí

Práca s koňmi v zahraničí je z finančného hľadiska veľmi zaujímavá. Poukazuje na to aj bývalý počítačový expert Zauner, ktorý vymenil svoju prácu v kancelárii za prácu s koňmi. „Pracujem pre ľudí z lesného hospodárstva, miestnych ale i súkromných vlastníkov lesov. Vyplácajú mi 35-50 EUR za hodinu. V Hesensku, by sa dalo voľne použiť 650 ťažných koní. V súčasnosti sú tu asi dve desiatky a ich počet rastie.“ Celoštátny zoznam eviduje 150 spoločností s ťažnými koňmi ale ich skutočný počet je pravdepodobne oveľa vyšší (www.welt.de).

Anna Sliacka

DURUTTYA M. 1967: Problémy chovu koní pre lesné hospodárstvo. LESY odborný časopis pre lesné hospodárstvo. Ministerstvo lesného a vodného hospodárstva Slovenskej socialistickej republiky, PRÍRODA. Pp. 117-120.

RABŠTEINEK O. & MENDE W. 1979: Bezpečnosť práce v lesním hospodárství. Státní zemědělské nakladatelství Praha. Pp. 213.

ŠALAMON P. 2009: Práca v lese a na pracoviskách odborného charakteru. (Bezpečnosť práce v praxi). Praha: ASPI, a.s. Pp. 104.

Prinášame rozhovor s novým predsedom Etickej rady Martinom Žilkom

Boli ste pri zrode Etického kódexu podniku LESY SR, aký podľa vás mal a má tento dokument prínos pre podnik?

Etický kódex sa stal súčasťou podnikovej kultúry LESOV SR a náš podnik dal na vedomie svojim zamestnancom aj okoliu, že etika je dôležitou súčasťou jeho kultúry a aktivít.

Obsahuje súhrn morálnych požiadaviek a pravidiel, ktorý nadobudol podobu noriem a princípov, podľa ktorých by sa mal riadiť každý zamestnanec podniku, ako aj podnik ako celok vo vzťahu k externému a internému prostrediu. Etický kódex je prostriedkom na dosiahnutie vyššie uvedených cieľov. Konanie každého zamestnanca v pracovnom procese aj mimo neho by nemalo byť v rozpore s jeho zásadami.

Stretli ste sa v priebehu minulých rokov s porušením tohto základného dokumentu?

Na základe analýz, zápisníc z rokovaní Etickej rady došlo v minulom období k porušeniu tohto kódexu. Najmä v oblas-

ti medziľudských vzťahov dochádzalo k takému konaniu, ktoré bolo považované za porušenie etického správania.

Myslíte si, že všetky spory súvisiace s Etickým kódexom by mala riešiť Etická rada?

Etická rada by mala riešiť tie spory, ktoré sa neriešia, alebo sa nepodarilo vyriešiť v tých organizačných jednotkách,

kde vznikli. Úlohou Etickej rady pri riešení sporov je každý podnet objektívne posúdiť a následne konštatovať či došlo alebo nedošlo k porušeniu Etického kódexu.

Podnety zaslané na Etickú radu sú však aj spätnou väzbou pri uplatňovaní zásad Etického kódexu a poukazujú na problémy, s ktorými je potrebné sa intenzívne zaoberať.

Aká je vaša predstava o ďalšej práci Etickej rady? Mohla by byť podľa vás aktívnejšia?

Dôležité je v tejto veci pripomínať a vyžadovať od zamestnancov podniku a podniku ako celku dodržiavanie zásad etického správania, vrátane prejavov smerom k externému prostrediu. Predpokladám tiež pravidelné stretnutia členov Etickej rady, ktorých úlohou nebude len riešenie konkrétnych podnetov, ale aj stanovenie postupov pre dosiahnutie takého cieľa, aby dodržiavanie zásad Etického kódexu LESOV SR bolo samozrejmosťou pre veľkú väčšinu zamestnancov nášho podniku.

-vr-

Trhaviny v lesnom hospodárstve

„Rozštiepať objemný klát dá aj skúsenému drevorubačovi hodne roboty a robota je to skutočne ťažká. Vo výskumnom ústave lesnej mechanizácie v Oravskom podzámku išli na to inakšie. Nie silou ale rozumom. Pripomenieme iba, že nový spôsob je nielen produktívnejší ale aj lacnejší.“ Keď si súčasný hlavne mladý lesník pozrie video z archívu ČT 2 (<https://www.facebook.com/video.php?v=10152969031843762&pnref=story>) o štiepaní dreva použitím výbušnín, zdá sa mu to ako výjav z nejakého sci-fi filmu.

Mnohí naši starší kolegovia však majú v pamäti vryté zážitky spojené práve s použitím takýchto postupov počas svojej praxe. Na manipuláciu s trhavinami boli pre oblasť lesníctva vyškolení strelmajstri. Niektoré zážitky dodnes vyvolávajú úsmev na tvári, iné, žiaľ, boli tragické a pravdepodobne aj z ohľadu na bezpečnosť práce a ochranu zdravia sa upustilo od manipulácie s týmto druhom látok v oblasti lesného hospodárstva.

Aké bolo využitie trhavín v lesnom hospodárstve?

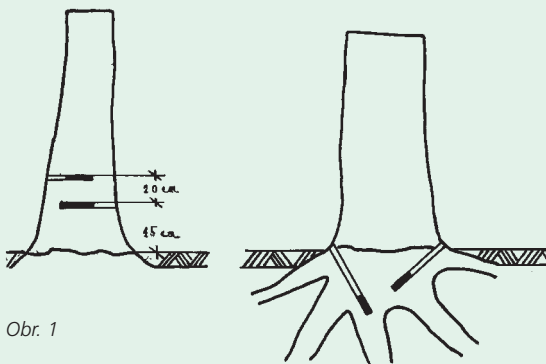
Na túto otázku prinášajú odpovede napríklad publikácie, ktoré uvádzame v použitej literatúre. A tak si dovoľujem aspoň čiastočne opísať postupy, ktoré uvádzajú.

V niektorých prípadoch bolo vhodné ťažiť stromy výbušnínami, avšak len vtedy, kedy nezáležalo na poškodení dreva. Takýmto spôsobom bolo možné spracovať napríklad poškodené stromy po veterných kalamitách alebo hrčaté zvyšky na rúbaniskách. Guliače a polená hrubšie ako 40 cm, hrčaté a húžvovité, ktoré sa pomocou klinov a kálačky len veľmi ťažko káľali, štiepali sa dobre pomocou trhavín. Ako trhavina sa používal čierny pušný prach, pretože pri tom nebola potrebná rozbuška a manipulácia bola v celku jednoduchá (postup zobrazujú fotografie).

A aký postup si takýto typ štiepania vyžadoval?

Poleno sa navrávalo v čele alebo na prízemku asi 3 -3,5 cm hrubým nebožiecom do hĺbky približne 30 cm. Do otvoru sa zasunula v papieri zabalená nálož čierneho prachu s koncom zápalnice, otvor sa utesnil a z bezpečnostnej vzdialenosti a zákrty sa nálož odpálila. Ak si to prevádzka vyžadovala, mohla sa použiť aj brizantná trhavina. Bolo potrebné sa pridržať zásady: **V smere polomeru sa zásadne nevŕta.** Omnoho väčší efekt sa dosahoval pri použití čierneho pušného prachu v kombinácii s trhacou skrutkou. Pri jej použití postačoval vývrt do hĺbky 10 cm, pretože nálož bola umiestnená v dutine skrutky.

Trhaviny a ťažba dreva

Obr. 1

V súčasnej dobe nám zásady BOZP už túto možnosť nepripúšťajú. V šesťdesiatych rokoch 20. storočia sa však trhaviny používali aj pri ťažbe dreva pričom do úvahy prichádzali hneď dva spôsoby: **trhanie vývrtovými náložkami** a **trhanie priloženými náložkami**. Priložené náložky sa umiestňovali ku kmeňom vo výške pňa alebo ku koreňom stromu a spotreba trhaviny je pri tomto spôsobe o 9/10 vyššia ako pri vývrtových náložkách.

Pri druhom spôsobe pomocou vývrtov bolo potrebné vyvrtať do mohutnejších kmeňov po dva otvory v rovnakej línii smerujúce oproti sebe, pričom spodný otvor sa umiestňoval do výšky 45 cm od povrchu zeme a druhý bol nad ním umiestnený o 20 cm vyššie (Obr. 1). Vyvrtané otvory pritom zodpovedali hĺbkou 2/3 priemeru kmeňa stromu a nálož sa vkladala približne do ich stredu (teda do 1/3 priemeru stromu, čím sa zvýšil účinok pôsobenia trhavín. Otvory sa následne upchávali pilinami alebo zeminou. Triesky odletujúce z takto ťažených stromov sa rozlietavali do vzdialenosti 15 až 20 krokov.

Hmotnosť nálože pritom závisela od plochy prierezu a druhu dreva. Čím bol drevo húževnatejšie a vlhšie, tým musela byť väčšia aj samotná nálož. Jej hmotnosť sa počítala podľa vzorca:

$$N_g = k \cdot F$$

Kde N_g je hmotnosť nálože, F – vyjadruje plochu prierezu v cm^2 a k je súčiniteľ závislý od druhu dreva (pre mäkké suché drevo 0,7; mäkké surové drevo 1,1; tvrdé suché drevo 1,7; tvrdé surové drevo 2,2).

(In: Bartoš & Mečíř 1975 str. 329)

Postup pri ťažení stromov

Pri ťažení celých stromov sa náložky umiestňovali pod najhrubší koreň alebo korene, pričom náložka musela byť dobre utesnená. Spotreba trhaviny pri tomto spôsobe tvorí 1/4 objemu trhaviny použitej pri voľnej náložke. Pri trhaní stromov sa kmene rozštiepia. V prípade obnažených kmeňov a použití vývrtových náložiek možno ťažiť aj hrubé stromy bez rozštiepenia dreva. Tento spôsob sa odporúčal najmä na miestach, kde bolo treba lesný porast vyklčovať.

Ťažba pňov trhavinami

Pri odstraňovaní kmeňov sa náložky umiestňovali pod kmeň, pričom ich hmotnosť kolísala v rozmedzí 0,1 až 1,0 kg. U malých pňov bola postačujúca jedna nálož, u mohutnejších pňov sa umiestňovali menšie náložky aj pod jednotlivé korene. Účinnejšie ako používanie uvádzaných priložených náloží sú náložky vývrtové, kedy sa do koreňov odstreľovaných pňov zakladali vrty pod uhlom 30°.

Trhaviny sa prvýkrát použili vo väčšej miere v juhočeskom kraji pri spracovaní kalamity z 4.-5. decembra 1960, tam kde kmene nebolo účinné uvoľňovať pásovými traktormi.

-as-

Použitá literatúra:

<https://www.facebook.com/video.php?v=10152969031843762&pnref=story>

MISSUTH J. 1963: Trhaniny v lesnom hospodárstve a poľnohospodárstve. Slovenské vydavateľstvo pôdohospodárskej literatúry v Bratislave. Pp. 239.

BARTOŠ J. & MEČIŘ R. 1975: Příručka pro střelmistry v hornictví, stavebnictví a ostatných odborech. SNTL – Nakladatelství technické literatúry Praha. Pp. 379.

Prečo mám rád les?

Juraj Sarvaš

Juraj Sarvaš je slovenský herec, scenárista a režisér. Pôsobí ako pedagóg Hudobnej fakulty VŠMU a dramatického odboru LŠU v Bratislave, taktiež na Akadémii umení v Banskej Bystrici.

Popri práci v divadle, filme, televízii a v rozhlase sa venuje umeleckému prednesu. Hral vo viacerých televíznych inscenáciách pre deti a mládež.

Kolík básnici slovenskí, kolík hudobníci skladatelia slovenskí oспievali naše lesy, hory, vrchy, vršky, doliny, bystriny a potôčky. Lebo táto krajina si zaslúži, aby bola zveľbovaná, ochraňovaná, ba priam zbožňovaná. Najmä

naši klasickí básnici vyjadrovali vŕcný vzťah k našim horám. Rád si ich verše pripomínam i na verejnosti recitujem. Sládkovič, Kráľ, Botto, Hviezdoslav, potom Plávka, Senko... Vyznávam Hviezdoslavov pozdrav, ktorým vzdáva veľkú úctu tejto lesnej nádhre. Ale to nie je len vizuálny obdiv. Hory hľadajú dušu človeka, čistia myseľ. Vyznávam s Hviezdoslavom: „Vy k žitiu privediete zas, Vy zotavíte, z jatrivých vyliečíte rán, v opravdu priamom bratskom cite otvoriac náruč dokorán.“ A ďalej volám s ním: „len okamih tam pobudnutia, už mŕtvie bôl, už slabnú putá, zrak čistí sa, tlak voľneje i oživujú nádeje.“

A je to tak. To úprimne hovorím, som vždy prežival, keď som kráčal či stúpал na Chopok, Ďumbier, Kráľovú hoľu alebo na našich velikanov – Kriváň, Slavkovský štít, či pyšný Gerlach. Ale pokaja a doslovne radosti mi dávajú i tie nižšie vrchy. Keď stúpam na Hrb či Lubietovský Vepor, cítim sa ako keby som bol v najkrajšom parku sveta. A to vôbec nepreháňam. Aj teraz, hoci hlava sa postriebrila, naberám silu, keď si vybehnem na Suchý vrch, či Panský diel – moje milované kopce nad Banskou Bystricou.

Ale aj ľudí z hôr a z horských dedín – tých prostých dedičanov – mám rád. U baču Nemčoka v Sopotnickej doline som vedel presediť hodiny. Divali sme sa v kolibe do ohňa a hovorili o živote, hviezdach, medvedoch, o ľuďoch dobrých aj zlých. Nezabudnutelné chvíle. K horám treba ísť s pokorou, s láskou, s neprečehovaním síl. Vedieť sa divať okolo seba, ale i na oblaky. Počítať sekundy od zablysknutia až po zahrmenie. V tichom i prudkom daždi som kráčal lesom, strminami. Janko Smrek hovorí:

„Odrazu zavial vietor
a rozkolembal sad.
Bude liať, blízko je to.
Ale aj dážd' mám rád.
V hlboké čaše stromov
zlejú sa výšiny,
a vysvätia môj domov,
lúbezný, jediný.“

Áno náš domov je lúbezný, jediný, vďaka lesom, horám. Ale verte, zaplačem, zlostím sa nadávam. Keď vidím ako sa táto krása, tento chrám, tento dom zdravia ničí. Ako bezcitní ľudia robia na mnohých miestach smetiská. Vznesú sa na miliónových autách a zhodia medzi stromy – chůdatká – sutiny z ich stavieb, pneumatiky, šporáky. Ako pseudoochrancovia prírody zabraňujú pomáhať lesom, čo už dávno náš J. Dekrét Matejovie robil. A učil našich predkov ako chrániť bohatstvo, ktoré nám sám Stvoriteľ doprial. Strážcovia lesov, ktorí to máte aj v zákone, nedovoľte ničiť toto bohatstvo, ktoré je iného druhu ako to ziskuchtivé súčasné ľudské bohatstvo. Pozdravujem Vás lesy hory, z tej duše pozdravujem Vás.

Juraj Sarvaš

Od Zvolena po Sydney

V tomto čísle nášho časopisu vám predstavíme zvolenského rodáka Ing. Romana Uhlíara. Roman je absolventom Lesníckej fakulty Technickej univerzity vo Zvolene. Vyštudoval viacero zamestnaní. Šesť rokov pracoval aj v Lesníckom a drevárskom múzeu vo Zvolene. Potom pôsobil 15 rokov v Austrálii. Venuje sa fotografovaniu, hlavne panorámam a portrétom. V panoramatickej fotografii patrí k svetovej špičke, vystavoval v Európe, Austrálii a USA. Okrem fotografovania sa venuje aj maľovaniu a kresleniu. V súčasnom období vystavuje svoje diela v priestoroch Krajskej knižnice Ľudovíta Štúra vo Zvolene. Výstava s názvom Roman Uhlíar – Obrázky potrvá do konca februára.

Roman na zvolenskom námestí pri fotení rekordného portrétu

Čomu si sa venoval skôr kresleniu, alebo fotografovaniu?

Najskôr som sa venoval kresleniu a maľovaniu. Pamätám si ako ma ešte pred nástupom na ZDŠ, do prvej triedy, môj otec starostlivo vodil na hodiny výtvarnej výchovy do Ľudovej školy umenia. Bol som vraj talentovaný a zúčastnil som sa spoločnej výstavy na zvolenskom zámku spolu so staršími deťmi. Ako dnes si pamätám, že som tam mal portrét nakreslený tzv. čínskym perom (pamätníci si určite pamätajú, o čom hovorím) a zlatý dážd' - kvety, namaľovaný temperou.

Po skončení prvej triedy ZDŠ sme sa zo Zvolena na pár rokov odsťahovali a kreslenie nejako vystriedali iné záujmy, príroda, turistika...

Fotografovať som začal v prvom ročníku na vysokej škole úplne náhodou a už ma to nepustilo. Prvé fotky boli z horolezeckých túr po Vysokých Tatrách, krajinky, potom portréty atď.

Prečo si si vybral štúdium práve na Lesníckej fakulte Technickej univerzity vo Zvolene?

Po maturite som rozmýšľal medzi štúdiom na Vysokej škole výtvarných umení alebo Lesníckej fakulte vo Zvolene. Keďže som mal rovnako rád prírodu aj umenie, zvíťazila Lesnícka fakulta. Mal som vtedy asi dosť romantické predstavy o tomto štúdiu a myslel som si, že skončím niekde pod Tatrami v krásnej horárni. Realita bola dosť iná. Po skončení som nastúpil do Lesníckeho a drevárskeho múzea vo Zvolene ako odborný pracovník a kurátor lesníckych zbierok. Práca to bola zaujímavá a tvorivá. Veľa som sa venoval v rámci práce aj fotografovaniu a dizajnu trvalých aj krátkodobých výstav.

V súčasnosti sa venuješ viac kresleniu ako fotografovaniu. Pre svoje kresby používaš zaujímavú techniku. Čo je ústredným motívom tvojich diel a odkiaľ berieš námety?

Viac sa venujem kresleniu a maľovaniu, lebo fotografia sa nástupom digitálnej techniky úplne zmenila. Dnes je fotografom skoro každý a ľuďom celkom stačí, čo si nafotia mobilom a prezentujú to na sociálnych sieťach. Ja mám samozrejme digitálne fotoaparáty, ale najradšej fotím na klasiku - čiernobiely film, ktorý si sám spracujem a sám robím aj fotky v tmavej komore, ako v minulom storočí. Výsledok je krásna poctivá fotografia, ktorá spieva... Ja vlastne aj na digitál fotím tak, ako by som mal vložený film. Nevlastním ani Photoshop ani fotografie nijako neupravujem. Fotografia je hotová stlačením spúšte.

Čo sa týka maľovania a kreslenia, používam kombinované techniky. Kreslím obyčajným kovovým pierkom, technickým perom, štetcami a v poslednej dobe používam tzv. air brush - striekanie farieb miniatúrnou tryskou stlačeným vzduchom z kompresora. Je to nesmierne náročná technika na presnosť a zároveň je to veľmi drahé vybavenie, ale výsledok je nádherný.

Ústredným motívom sú prírodné scenérie, do ktorých umiestňujem polo - reál-

ne postavičky zvierat, ženské postavičky, rozličné artefakty a vytváram tak zvláštne koláže, ktoré sú väčšinou monochromatické, občas použijem doplnkovú farbu. Námety prichádzajú samé od seba. Citlivo vnímam svet a v hlave sa mi to všetko poskladá a niekedy sám čudujem, odkiaľ to ide. Okrem toho sa venujem aj vedeckej kresbe a maľbe. Robil som ilustrácie húb, rastlín, motýľov a podobne.

Zúčastnil si sa viacerých fotografických súťaží a výstav, kde si sa stal držiteľom zaujímavých ocenení. Ktoré z nich si ceníš najviac?

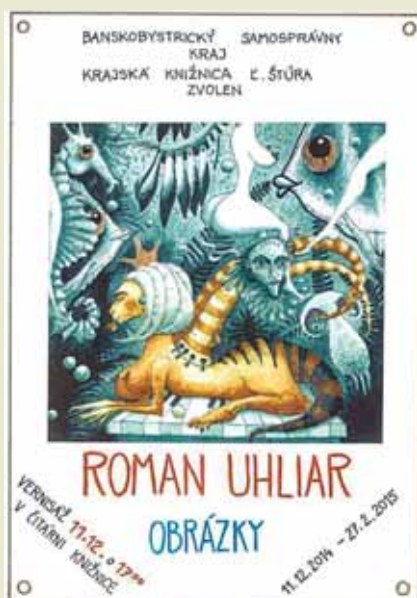
Po niekoľkých rokoch fotografovania som si urobil inventúru, vybral som asi desať najlepších záberov a poslal som ich do Fínska na celosvetovú súťaž panoramatickej fotografie v meste Tampere. Obsadil som tretie miesto a to mi otvorilo ďalšie možnosti. Dostal som ponuku navštíviť Austráliu, kde som získal druhé miesto v súťaži cyklistickej fotografie. Cenou bol profesionálny horský bicykel, na ktorom som potom obišiel okolo celej Austrálie, 15.000 km za necelých šesť mesiacov v kuse. Toto ocenenie si cením

Klokan s mláďatom vo vaku - Tasmánia

asi najviac, lebo som porazil asi 600 fotografov a od prvého miesta ma vraj delilo len to, že moja fotka bola čiernobiela a oni potrebovali aby vyhrala farebná, kvôli

sponzorom, hm...

Do dejín Zvolena a zároveň do Guinnessovej knihy rekordov si sa zapísal ako autor najväčšej 360° panoramatickej fotografie na svete. V júni 2006 si vytvoril takmer sedem metrov dlhú a meter širokú fotografiu na zvolenskom námestí, pri ktorej ti pózovalo 1500 ľudí. Dodnes je tento unikátny snímok inštalovaný na radnici, pred kanceláriou primátora. Ako vznikol nápad a čo ťa viedlo k tomu, zorganizovať túto akciu. Akú techniku si použil na zhotovenie tohto snímku?

Nápad urobiť najväčší panoramatický portrét na svete som dostal ešte

v Sydney. Pôvodne som to chcel urobiť tam, ale nedostal som povolenie od všetkých majiteľov nehnuteľností a objektov, ktoré by boli na zábere a nedalo sa tomu vyhnúť. Skrátka iný kraj, iný mrav. O pár rokov neskôr to povolenie dostal slávny americký fotograf, ale ten nerobil 360° panorámu, iba asi 120°. Totiž ten fotoaparát, ktorým som to robil, vlastní len pár ľudí na svete a ja som jeden z nich. Je to švajčiarsky prístroj zhotovený na objednávku súkromnou malou firmou a mne ho urobili na základe mojich úspechov s panoramatickou fotografiou presne na mieru, podľa mojich požiadaviek. Počas jednej návštevy na Slovensku, som navrhol tento projekt môjmu rodnému mestu Zvolen, stretlo sa to s pochopením,

tak sme to s priateľmi zorganizovali na námestí. Mali sme šťastie a dosiahli sme dva slovenské a jeden guinnessov rekord, ktorý bol ale o par mesiacov prekonaný.

No a teraz k veci. Prečo si odišiel tak ďaleko – do Austrálie? Pôvodne si tam chcel zostať tri týždne a nakoniec z toho bolo 15 rokov. Čo ťa udržalo tak dlho u protinožcov, a čím ťa upútala táto krajina?

Prečo som odišiel do Austrálie celkom presne ani neviem, len som chcel cestovať niekde ďaleko a sám. Austrália bola náhoda. Pozvala ma tam jedna pani slovenského pôvodu, ktorá videla moje fotografie a chcela mi pomôcť. Odišiel som na tri týždne a nakoniec som ostal najprv päť rokov a potom ďalších desať.

Austráliu som spoznal počas tých 15 rokov naozaj dobre a dokonale. Počas mojej polročnej cesty na bicykli kedy som prešiel celý kontinent a bol som tam, kde sa väčšina Austráľčanov nikdy nedostala. Je to krásna, ale nebezpečná krajina. Žije tam mnoho smrteľne jedovatých živočíchov a sú naozaj takmer všade. Je to skoro celé jedna horúca púšť, kde človek môže ľahko zablúdiť a zahynúť. Po čase ma začalo ťahať domov, a tak pendlujem medzi dvoma kontinentmi.

Čo plánuješ do budúcnosti. Zostaneš na Slovensku alebo sa vrátiš do Austrálie?

Na Slovensku by som rad zostal, lebo mám rád túto krajinu a ľudí, ale bohužiaľ tu nedokážem spokojne žiť. Viem, že všade na svete majú ľudia problémy, ale Slovensko mi pripadá niekedy ako zakliate. Nefungujú tu elementárne veci, ľudia majú nízke platy a sú zúfalí. Vidím to asi tak, že budem ďalej pendlovať medzi Slovenskom a zahraničím...

Ďakujem za rozhovor

Milan Longauer

Na vrchole najvyššej hory v Tasmánii Mt. Ossa (1617 m n.m.)

Vývoj lesného hospodárstva v Uhorsku v Rakúskej monarchii

Obdobie od bitky pri Moháči (1526) po dualizmus (1867) (2. časť)

V predchádzajúcej časti sme sa zoznámili s prvými exploatáciami i relatívnu starostlivosťou o lesy v už nesamostatnom Uhorsku, ktoré po prehratej bitke s Turkami pri Moháči padlo do rúk Habsburgovcom. Napriek tomu medzi nimi bolo viac osvietených panovníkov, ktorí sa významne pričínili o rozvoj lesov a lesníctva v Uhorsku.

Kontrola na bystrických hrabliach

V nariadeniach Maximiliána, znovu vydaných v roku 1565 sú mnohé zmienky aj o manipulácii s drevom a drevným uhlím. Z nich sa dozvedáme, že pri dreve a uhlí na banskobystričských hrabliach, chýba patričný dozor. Preto, aby drevo a uhlie neodcudzovali, aby uhliarski majstri a nádenníci boli dostatočne kontrolovaní, zriadili stanicu hrablianskú a staviteľsko – písarsku, povinnosťou ktorých bolo nielen kontrolovať hutný podnik, ale pozorovať aj manipuláciu s drevom a drevným uhlím, ako aj to, či rúbaniská boli riadne vyznačené a podľa predpisu využité, či splavovanie sa dialo v riadnom čase a či vyrobené drevené uhlie bolo v dostatočnom množstve dopravené k hutiam.

Generálny mandát kráľa Maximiliána

Generálny mandát kráľa Maximiliána župám, mestám, dedinám a panstvám v oblasti kráľovských banských miest v Uhorsku, pripomína vydanie Lesného poriadku a jeho dodržiavanie, pretože valasi sa i naďalej dopúšťajú tých istých neprítojností ako predtým. Tento stav panovník nehodlá ďalej trpieť a prikazuje aby sa kozy a ovce z uvedených lesov odstránili do 1 mesiaca od uvedenia tohto mandátu.

Generálny mandát cisára Rudolfa

Maximiliánov lesný poriadok sa nie vždy a všade dodržiaval. Na Maximiliána II. preto nadviazal cisár Rudolf Habsburský, ktorý v roku 1584 vydal Generálny mandát cisára Rudolfa - Nariadenie o dodržiavaní Maximiliánovho lesného poriadku, ktorý bol určený činiteľom, predstaviteľom a obyvateľstvu v oblasti 7 stredoslovenských banských miest a hrádov. Ďalšie obchádzanie tohto poriadku valašskými pastiermi a inými osobami nemieni panovník trpieť a prikazuje odstrániť z uvedenej oblasti kozy a ovce do 1 mesiaca od publikovania tohto mandátu.

David Haag – prvý hlavný komorský gróf

Hlavný komorský gróf a jeho úrad sídlil v Banskej Štiavnici. Napriek tomu,

že bol zriadený už skôr (1550), prvým komorským grófom sa stal až roku 1598 David Haag. Funkcia hlavného komorského grófa nebola vždy obsadená. Lesný komplex, ktorý spravoval Hlavný komorskogrófský úrad v Banskej Štiavnici, bol rozsiahly. Zahŕňoval lesy v povodí Hrona od Bacúcha takmer po Hronský Beňadik. Išlo predovšetkým o lesy 7 banských miest: Ľubietová, Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Banská Belá, Banská Kremnica, Nová Baňa a Pukanec.

Vrchná doska z Oravského urbára-1685

Nariadenie Alžbety Báthoryovej.

V roku 1606 Alžbeta Báthoryová vydáva inštrukciu provisorovi panstva Svätý Jur a Pezinok na svätøjurskom hrade, kde mu v čl. 11 ukladá, aby sa svedomito staral o zverené mu lesy a ich ochranu. Z hájených lesov nesmie bez jej vedomia vydávať stavebné ani palivové drevo, hovorí o „povinnosti zachovania Svätøjurských lesov na svahu Malých Karpát“, ale aj Šúru a Panónského hája“. Kto bude prichytený bez povolenia v hájenom lese, nech je zajatý, zaplatí výkupné 40 fl. za vlastnú osobu, kým dobytok a voz ostane zabavený. kto bude prichytený v ostatných lesoch bez povolenia k ťažbe, zaplatí pokutu 12 fl. z čoho dve tretiny prípadnú Báthoryovej, tretina provisorovi a jeho zúčastneným podriadeným orgánom.

Úrad lesného šafára v Brezne.

Na posilnenie lesníctva vytvorila

Dolnorakúska komora podľa kráľovskej inštrukcie Rudolfa II. z 11.6.1607 úrad lesného šafára so sídlom v Brezne. Lesný šafár bol nadriadený všetkým komorským lesníkom a poverený dozorom nad komorskými lesmi.

Inštrukcia adresovaná lesnému šafárovi v Brezne:

1/ Má bývať v Brezne, dozeráť na kráľovské lesy po oboch stranách Hrona, na ich ochranu i pestovanie.

2/ Ak je v jeho obvode potrebná ťažba, treba ju vykonať na jar, pred začiatkom vegetačného obdobia. Lesný šafár musí byť prítomný pri všetkých s ťažbou súvisiacich úkonov, má si zapisovať všetky finančné výdavky, požiadavky i výplaty robotníkom do zvláštneho protokolu. á dbať aby sa lesným robotníkom nediali žiadne príkoria.

3/ Drevo sa musí dopraviť na skládky a sklady v správnych mierach Šafárovi musia pri jeho práci pomáhať podriadení lesníci, z ktorých jeden musí mať bydlisko v Brezne.

4/ Pri ťažbe musí šafár kontrolovať hospodárnosť – nízky peň, riadne vyťahovanie hmoty, ponechávanie výstavkov, spracovanie haluziny.

5/ Šafár musí zabezpečiť, aby sa plavené drevo pri dedinách nevyťahovalo a nerozobralo z vody. Každá ťažba musí byť čo najmenej stratová. Musí dbať na riadne vyúčtovanie ťažby, musí všetko evidovať, viesť účty o štyroch drevo-rubačských centrách (handloch): Beňuš, Čiernom Hrone, Kamenistej a Osrbli.

6/ Spoločne s drevárskym majstrom musí zostavovať rozpočet jednotlivých prác a evidovať poukazy, ktoré vydáva komorskému pokladníkovi.

7/ Lesných robotníkov zásobuje proviantom drevársky majster a lesný šafár musí podľa počtu lesných robotníkov zostaviť rozpočet na potrebný počet kusov dobytky na konzumné účely, aby to drevársky majster nemohol zneužívať. Kože zo zabitého dobytky sa zadávajú breznianskym ševcom na zhotovenie obuvi pre lesných robotníkov.

8/ O celej svojej činnosti musí lesný šafár viesť účty. V závere roka vystaví ročné zúčtovanie komorskej učtárni v Banskej Bystrici.

Za svoju prácu dostane lesný šafár ročný plat 150 fl. Breznianskym lesným šafárom v tomto roku bol Matej Mareiss, drevárskym majstrom Ondrej Mosslehner. Úlohou lesného šafára bolo aj rozširovanie a dodržiavanie Maximiliánovho lesného poriadku.

Generálny mandát kráľa Mateja II.

Kráľ Matej II. pokračuje v zabezpečení poriadku pri hospodárení v lesoch a s drevom: vydáva generálny mandát funkcionárom i obyvateľom banských miest a okolitých panstiev a pripomína mandáty býv. panovníkov vo veci ochrany lesov. Ďalej vydáva lesohospodársku úpravu pre Banskobystrickú komoru: Stavebné i palivové drevo pre banské závody sa smie ťažiť len so súhlasom lesmajstra. Treba dodržiavať lesný poriadok.

Úprava kráľa Mateja II. v poslednom roku jeho vládnutia

V roku 1619 prichádza inštrukcia kráľa Mateja II. vo veci zachovania a ochrany lesov pre komorského vicegrófa v Kremnici, v ktorej majú venovať zvýšenú pozornosť lesoch a uhlíčkam, využívaných pre potreby tamojších baní a chrániť ich pred svojvoľným využívaním susedných zemepánov. Vicegróf vykoná raz ročne pochôdzku v tejto oblasti, kým priebežný dozor je povinnosťou banského majstra a personálu banského súdu. Ak v lesoch vzniknú škody, ktorým vicegróf nemohol zabrániť, oznámi to hlavnému Komorskému grófovi v Banskej Štiavnici, alebo priamo Dolnorakúskej komore.

Ochrana pralesov na Oravskom panstve

Vlastník Oravského hradu a panstva Imrich Thurzo nariadil roku 1620 v inštrukcii Oravského panstva svojmu provizorovi rezervovať a zahájiť pralesovité smrekové a jedľové porasty, zastaviť ich rúbanie a kľčovanie. Provizor mal na starosti hospodárenie v lesoch a stráženie lesov, ktoré mali vykonávať hájníci. Jeho povinnosťou bolo tiež sa starať o to, aby sa cez zimu vyrúbalo a do skladov doviezlo dostatočné množstvo pilárskej guľatiny, resp. aby sa na brehy riek doviezlo cez zimu dostatok dreva spôsobiteľného na zbíjanie plŕí, ktoré sa majú splaviť pri jarnej vode. Ihličnaté porasty nesmeli poddaní rúbať, ale museli byť hájené.

Urbár oravského panstva

Z poľovníckeho a rybárskeho hľadiska je zaujímavým historickým dokumentom Urbár oravského panstva z roku 1625. Bol to súpis poddanských práv a povinností poddaných na oravskom panstve. Podľa tohto urbára vyberalo oravské panstvo od poddanských osád, dedín a mestečiek určité poddanské dôchodky, ako seno, obilie, rôzne domáce zvieratá a hydinu, ale i produkty poľovníctva a rybárstva. V tomto zozname uvedených poddanských dôchodkov nájdeme zapísané jariabky, kuny, líšky, zajace, vlky i ryby. Hlavne odovzdávanie jariabkov a čiastočne aj kún patrilo medzi pravidelné príjmy oravských feudálov. Osady, dediny a mestečká plnili svoje poddanské povinnosti podľa počtu rolí, šoltýsovia podľa počtu sedliackych lánov. Miestami nájdeme aj povinnosti „dôchodky medu“ a „dôchodky včiel“, čo sa vyberalo na sviatky, hostiny, svadby, krstiny a pod. Poľovanie na vysokú zver bolo pospolitému ľudu zakázané,

lebo to si nechávalo panstvo pre seba a pre pozvaných hostí. Poddaní sa na poľovačkách zúčastňovali len ako honci, nadháňači.

Vznik Oravského komposesorátu

V roku 1606 získal Oravský hrad za zásluhy do trvalého dedičného vlastníctva po meči i praslici od panovníka Rudolfa II. Juraj Thurzo, ktorý mal jedného syn Imricha a 7 dcér. Smrťou mladého Imricha Thurzu (1626) vymrel rod po meči. Keďže si Juraj Thurzo neželal, aby jeho majetky boli rozdelené, po smrti jediného mužského potomka, stanovil vo svojom závete princíp nedeliteľnosti majetkov, iba výnosov z nich.

V roku 1626 (5.6.) sa na hrade Lieta-va zišlo 7 dcér Juraja Thurzu s manželmi a založili tzv. Oravský komposesorát – spoluvlastníctvo, Oravské hradné panstvo, ktoré malo vždy na určitú dobu voleného jedného komposesora – riaditeľa, ktorý spravoval tieto majetky. V tomto období mal komposesorát výmeru 201 493 ha s 83 poddanskými obcami a približným počtom 60 tisíc obyvateľov.

Mandát Ferdinanda II.

Mandát Ferdinanda II. (1619 – 1637) Banskobystrickej komore znel, že kráľovskí komisári, ktorí boli viackrát vyslaní na revíziu troch kráľovských komôr v stredoslovenských banských mestách, referovali opätovne okrem iného aj o tom, že na veľkú ujmu banskobystrického mediárskeho podniku sa z dreva dopraveného k hrabliam, to najlepšie predáva okolitým panstvám, mešťanom i poddaným, ba dodáva sa aj na Turkami okupované územie. Baniam a hutám sa dostáva len druhoradé a nevhodné čerstvé drevo. Ďalším nešvárom je nadmerný predaj medeneho riadu a náradia obyvateľstvu, navyše sa tento predáva pod cenu. Naopak mal sa zabezpečiť výkup starej medi a jeho náradia. Takéto šafárenie kráľ nemieni ďalej trpieť a prikazuje prefektovi bystrickej komory zjednať nápravu.

Spor obce Liptovský Trnovec s obcami Bobrovček a Pavlova Ves

Štefan Illésházy, držiteľ likavského panstva vydáva rozhodnutie v spore obce Liptovský Trnovec na jednej strane s obcami Bobrovček a Pavlova Ves na druhej strane vo veci užívania lesov a lesných pasienkov. Podaní z Pavlovej Vsi a Bobrovčeka smú slobodne pásť dobytok v trnovskom chotári a naopak Trnovčania na pasienkoch oboch menovaných obcí. Vytínať stromy pre kozy a ovce je však zakázané pod pokutou 12 fl. Ťažné voly a kone smú obyvatelia všetkých 3 dedín pásť na lúkach v Lipt. Trnovci, ďalej na kopcoch Homólka a Čierna hora. Všetky ostatné pasienky sa uvoľňujú i pre ovce.

Lesný poriadok obcí Moravy a Rakovec nad Ondavou

Dohoda príslušníkov zemianskych rodín Morvay a Rakóczy de Felsővadász o lesnom poriadku pre obce Moravy a Rakovec nad Ondavou mala nasledovné skrátené znenie:

- 1/ Lesnými inšpektormi budú v najbližších 2 rokoch Ondrej a Ladislav Rakóczyovci, v ďalšom 2 ročnom období dvaja členovia rodiny Morvay atď.
- 2/ Porast Močiar je hájený pre obe strany pod pokutou 12 fl. s výnimkou dreva na sudy.
- 3/ V lesoch na kopcoch sú hájené duby pre debnárov, ktorí ich však môžu ťažiť len s povolením zemepánov.
- 4/ Výroba súsekov a pílenie potaše sa zakazuje pod pokutou 12 fl.
- 5/ Lesných hájnikov nemožno mimo dozoru nad lesmi zaťažovať nijakou inou prácou.
- 6/ V lese Močiar nie je dovolené nikomu kľčovať, pod pokutou 12 fl.
- 7/ Poddaného ktorý vytnie ovocný strom, môže dať lesný inšpektor palicovať.
- 8/ Zdravé stromy nemožno v lesoch vytráť, osobitne nie v lokalite Močiar.
- 9/ Podľa potreby možno v lesoch stínať neplodonosné stromy na získanie dreva na kolesá a pluhu.
- 10/ Každý švec má právo ročne na 14 fúr dreva na trieslo, zakazuje sa však lúpať kôru zo starších zdravých stromov pod pokutou 12 fl.
- 11/ Dávky za užívanie lesov vyberie richtár, až potom sa rozdelia medzi zemepánov.
- 12/ Obyvatelia Bánoviec nad Ondavou a Bracoviec nesmú brať drevo z tunajších lesov bez pečate a zaplatenia poplatku.
- 13/ Lesným inšpektorom sa udeľuje právomoc potrestať hájnika, ktorý si nekoná povinnosti.
- 14/ Tunajší podaní nesmú dovážať cudzie víno, alebo pivo. Kto ich pri tom pristihne, má právo vyraziť dno naplnených sudov.
- 15/ Za porušenie tejto dohody sa vymeria pokuta 100 fl., z ktorej polovicu dostane lesný inšpektor, polovicu ostatné strany, ktoré ustanovenia tejto dohody dodržiavajú. Táto dohoda bola spísaná v hrušovskej kúrii Ondreja Rakóczyho a podpísaná pred Ondrejom Bánóczyom, slúžnym Zemplínskej župy.

Sťažnosti na devastácie lesov

Panovník Ferdinand III. (1637 – 1657) adresuje hlavnému banskobystrickému komorskému grófovi listinu o tom, že na držiteľov panstiev, ležiacich v susedstve banských miest, najmä panstiev Lupča, Muráň a Víglaš opätovne dochádzajú sťažnosti, týkajúce sa devastácie lesov, rezervovaných pre bane. Panovník nebude ďalej trpieť tieto neprístopnosti a zakročí predovšetkým voči vdove Széchyovej, držiteľke lupčianskeho panstva. Najprv však nech Banskobystrická komora predloží podrobnú správu o tom akým spôsobom konali držiteľia a poddaní uvedených panstiev proti výslovným ustanoveniam lesného poriadku a ďalších kráľovských mandátov, vydaných na ochranu lesov.

Úryvok z autorom pripravovanej publikácie „*Dejiny lesníctva na Slovensku*“.

Viliam Stockmann

60. rokov od smrti prof. Komárka

Začiatkom februára uplynulo 60 rokov od smrti významného československého vedca, pedagóga a zanešaného poľovníka, profesora Júliusa Komárka (15.8.1892, Železná Ruda – 7.2.1955, Praha).

Od roku 1925 bol mimoriadny a od roku 1932 riadny profesor zoológie Univerzity Karlovej, člen korešpondent ČSAV a člen Čs. akademie zemédskej.

Mal hlavnú zásluhu na založení Výskumného ústavu pre ochranu lesa v Prahe a bol jeho prvým riaditeľom (1921 – 1945). Intenzívne sa zaoberal otázkami biológie hmyzích škodcov. Usiloval sa o záchranu veľkých karpatských cicavcov a bol aj jedným z iniciátorov zriadenia veľkých národných parkov vo Vysokých Tatrách a na Šumave. Za svojimi zoológickými bádaniami aj za poľovačkami precestoval takmer všetky horské oblasti Európy.

Komárkovo dielo je rozsiahle a zahŕňa vedecké práce z oblasti lesníctva, entomológie, zoológie, ochrany prírody, medicíny, poľovníctva či rybárstva. Svoje zážitky z poľovačiek opísal v svojej knihe *Lovy v Karpatoch*, ktorá sa stala bestsellerom a ovplyvnila celé generácie poľovníkov a lesníkov v Čechách a na Slovensku. Prvé vydanie knihy vyšlo v roku 1942 a nasledovalo ďalších šesť vydaní s celkovým nákladom 115.000 výtlačkov.

LESY Slovenskej republiky, štátny podnik v roku 2012 slávnostne odhalili Významné lesnícke miesto „Chata profesora Komárka“ v obci Livov pri Bardejove. Chatka, v ktorej tento významný český vedec býval pri návštevách východného Slovenska, bola zachovaná a obnovená na pôvodnom mieste.

-vr-

Prof. Ing. Dr. h. c. Josefa Konšel 140. výročie narodenia lesníka, rektora VŠZ v Brne

Bol významným pestovateľom lesov v Československu. Profesor lesnej tvorby, jeden zo zakladateľov novodobej českej školy zakladania a pestovania lesa, rektor Vysokej školy zemédskej v Brne.

Lesník – kňaz – rektor – s touto nezvyčajnou budúcou profesnou kombináciou sa narodil 20. marca 1875 v Určiciach pri Prostějove. Po absolvovaní gymnázia v Kroměříži v roku 1893, študoval na Bohosloveckej fakulte v Olomouci (1897). Ako mladý - v roku 1897 vysvätený kňaz katolíckej cirkvi - na pranie arcibiskupa Kóhna vyštudoval Lesnícky odbor Vysokej školy pôdohospodárskej vo Viedni (Dipl. forest ing. 1901).

Svoju lesnícku prax začínal v taxačnej kancelárii na arcibiskupských lesných majetkoch v Olomouci (1901) a pracoval v rôznych funkciách, nadlesný (1908), lesmajster a prednosta taxačnej kancelárie (1910), pracovník ústredného riaditeľstva arcibiskupstva (1919). V roku 1921 sa stal centrálnym riaditeľom arcibiskupských majetkov o ploche cca 30.000 ha lesnej pôdy.

Na vyzvanie prof. Hašu bol od 1.11.1922 prijatý ako pedagóg na Lesnícku fakultu Vysokej školy zemédskej v Brne, kde bol profesorom lesnej tvorby a náuky o lesných stanovištiach. Postavil pestovanie lesov na nový biologický základ, pričom vychádzal z typológie ruských a fínskych výskumníkov. Uplatňoval pritom švajčiarske progresívne postupy a metódy pri akostných prebierkach.

Už v roku 1930 poukazuje na nutnosť stanovištného prieskumu ako podkladu pre spresnenie praktického pestovania lesov. V roku 1927 – 1928 a 1932 – 1933 bol opakovane dekanom Lesníckej fakulty, v roku 1933 – 1934 rektorom Vysokej školy zemédskej v Brne.

Má zásluhu na tom, že bol vybudovaný a dňa 18.6.1929 slávnostne otvorený „Lesnícky Slavín“, kde sú inštalované pamätníky významným lesníckym osobnostiam.

Najznámejšie jeho diela sú „Stručný náčrt tvorby a pestovania lesov v biologickom poňatí“ (1931) a „Náučný slovník lesnícky I. a II.“ (1934 a 1940).

Od roku 1938 bol v dôchodku, pracoval vo svojom zátiší vo Velké Bystřici

pri Olomouci. V roku 1939 mu udelili čestný doktorát technických vied. Zomrel 18.7.1958 vo Velké Bystřici u Olomouci.

Sú po ňom pomenované viaceré lesnícke objekty a lokality:

- Konšelova studnička - postavená v roku 1934 na bývalom polesí Jezírko v údolí nazvanom Melatín (medzi Soběšicemi a Utěchovem).
- Polesie profesora Konšela - takto pomenované v roku 1959 vtedajšie polesie Hády, kde prof. Konšel sústredil svoju odbornú činnosť v období 1. ČSR na Školskom lesnom podniku Masarykov les.
- Konšelova poslucháreň (pomenovaná v roku 1999 pri oslavách 80. výročia založenia Lesníckej fakulty, poslucháreň je na Ústave zakladania a pestovania lesov)
- Pamätná tabuľa v údolí potoka Melatín.
- Pamätník Josefa Konšela bol postavený starostlivosťou vtedajšej Vysoké školy zemédskej v Brně na polesí Bilovice pri lesnej ceste Resslerka v roku 1969.

Vychoval množstvo slovenských lesných inžinierov v období, keď Slovensko nemalo svoju vysokú školu, preto sme mu zaviazaní spomienkou. Neskôr úzko spolupracoval s novozriadeným slovenským lesníckym vysokým školstvom najmä v oblasti pestovania lesov, hlavne v po vojnovom období.

Viliam Stockmann

Stromy poznania

Projekt Stromy poznania, ktorý náš podnik začal realizovať v spolupráci so školami, škôlkami, deťskými domovmi, klubmi a domovmi dôchodcov už v roku 2007, pokračuje ďalej. Síce v pozmenenej podobe, ale možno o to viac poznávacej.

Projekt začal výsadbou miniarborét v areáloch uvedených partnerov. Prvý rok to boli sadenice lesných drevín – smrek, jedľa, borovica, buk, dub. V ďalších rokoch sa vysádzala limba, smrekovec, kosodrevina, smrek pichľavý, lípa, breza, jaseň, javor, tis, duglaska, brest, pagašťan, agát, jarabina vtáčia, čerešňa vtáčia, no a v roku 2013 hrab, jelša a osika. Tým sa viac menej vyčerpali rody hlavných lesných drevín, ale začal byť čoraz menší záujem partnerov o dopĺňanie miniarborét jednak z priestorových dôvodov, ale aj preto, že niekde z pôvodných výsadiieb neostalo takmer nič. Dôvody sú rôzne, ale to bude skôr úloha na tento rok, zistiť, ako to s miniarborétami v skutočnosti je. Spätnú väzbu potrebujeme aj pre vyhodnotenie efektivity vynaloženej námahy a prostriedkov. To bude úloha pre lesných pedagógov, ktorí boli účastními projektu.

Od roku 2014 pokračuje projekt Stromy poznania inak – výrobou zbierok a obrázkových kľúčov na určovanie lesných drevín – stromov v jednotlivých ročných obdobiach. Prvá sa za pomoci lesných pedagógov z takmer všetkých odšepných závodov poskladala zbierka púčikov 44 druhov stromov, čo spolu predstavovalo 26 400 konárikov s púčikmi. Ešte v tom istom roku sa začalo s lisovaním a lepením 600 herbárov listov tých istých stromov a zbierky sú pred konečnou kompletizáciou. Opäť ruku k dielu pridali lesní pedagógovia takmer všetkých odšepných závodov a že to nebola úloha ľahká, demonštrujem na pár číslach. Kto sa podujal na jednu drevinu, musel nazbierať a vylisovať 1200 listov, tieto následne nalepiť z vrchnej a spodnej strany na tvrdý papier, vsunúť do obalu. Spolu sa teda nazbieralo, vylisovalo a nalepilo 51 600 listov (43 listnatých). Veľa povedať – napísať, nieto ešte urobiť. Preto by som chcel na tomto mieste všetkým, ktorí usilovne pomáhali, vysloviť VEĽKÉ ĎAKUJEME!

No a čo nás čaká tento rok. Bude sa kompletizovať zbierka semien a plodov 52 stromov – pribudnú ihličnany. Veľkú pomoc prisľúbil OZ Semenoles, ktorý pomôže vyradeným materiálom, no časť bude potrebné nazbierať. To ale budem riešiť individuálne s niektorými lesnými pedagógmi, ktorí majú tie ktoré semená a plody na „dosah“.

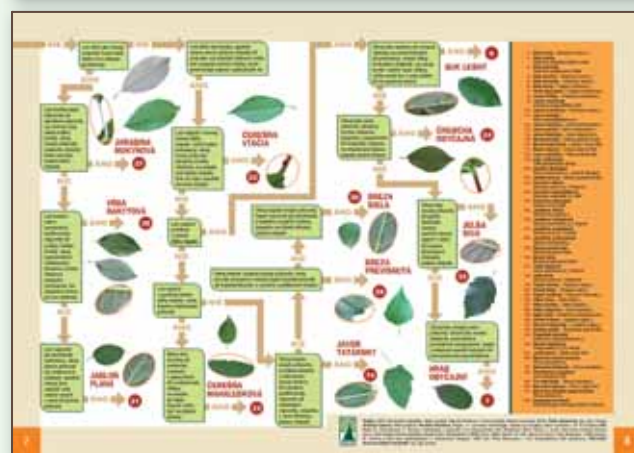
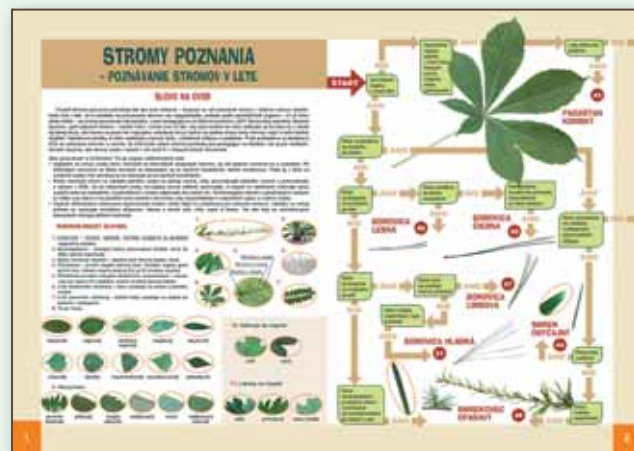
Pre všetkých lesných pedagógov (ale uvítame spoluprácu každého, koho baví fotografovanie) však mám prosbu o spoluprácu, tento krát možno menej prácnu, ale verím, že zaujímavú. A dokonca aj s atraktívnou motiváciou. Máme dve vegetačné obdobia na to, aby sme vytvorili fotoherbár kvetov lesných drevín – stromov (zoznam je na nižšie uvedenej webstránke). Píšem to už teraz, lebo bresty, brezy, vrbý a topole pri súčasnom počasi môžu začať kvitnúť veľmi skoro. No a ako by sme mali postupovať? Kto by mal záujem, nech sa pokúsi nafotiť kvety lesných drevín tak, aby obrázok bol použiteľný ako celok, ale aj aby sa z neho dali vyrezať kvety do obrázkového kľúča. Teda mali by to byť fotografie s čo najviac megapixelami, zaostrené práve na kvety, s pozadím odlišným ako samotný kvet, celkový pohľad na kvet, súkvetie, podľa možnosti aj čo najlepšie detaily. Kto by potom bol ochotný tieto fotografie aj poskytnúť, zapísať na zoznam drevín na webstránke <http://www.martinviszlai.com/LP/> ktorú už využívame tretí rok. Po zapísaní mena a príslušnosti k odšepnému závodu by bolo potrebné poslať fotografie na moju mailovú adresu igor.viszlai@lesy.sk, aby sa priebežne zhromažďovali. Samozrejme, že na jednu drevinu sa môžu zapísať aj viacerí a práve o to ide – aby sa vytvorila dostatočná databáza na výber toho najlepšieho (meno autora bude vo fotoherbári). A práve s tým množstvom súvisí aj slúbená motivácia.

Tento rok sa európsky kongres lesných pedagógov koná na Slovensku. Pokiaľ bol v zahraničí, účastníkov z nášho podniku bolo menej, aby to bolo finančne a dopravne únosné. Snažil som sa vždy vybrať niekoho aktívneho, aby to bola taká určitá forma odmeny. Na Slovensku však máme možnosť prihlásiť na kongres niekoľko desiatok lesných pedagógov. No ako ich vybrať – bolo by to ťažké a nikdy nie úplne spravodlivé. Preto aj táto výzva na spoluprácu fotoherbáru a práve tí najaktívnejší budú oslovení s ponukou na účasť na kongrese.

Verím, že aj takáto motivácia prispieje k tomu, aby sa naozaj podarilo zozbierať veľké množstvo zaujímavých fotografií. No a keby sme mali s grafikmi potom problém, ktorú fotografiu vybrať, lebo jedna bude lepšia ako druhá – bolo by to úžasné!

Teším sa na spoluprácu

Igor Viszlai

Poľovnícky šperk

Aj vy patríte k tým, čo si nevedia predstaviť elegantnú ženu na plese alebo na významnej spoločenskej udalosti ozdobenú zubami alebo pazúrkami z voľne žijúcej zveri? Nezainteresovaný človek si v spojitosti týmto druhom ozdôb, hneď predstaví divožienku oblečenú v koži alebo kožušinách, ukrývajúcu sa niekde po pralesoch, prípadne dieťa vychované svorkou vlkov alebo pobehujúcu so stádom antilop, o ktorých tak rady informujú svetové média.

Slovo šperky – jewellery je odvodené poangličtením starého francúzskeho slova "jouel" (13. stor.) alebo latinského slova "jocale" v preklade označujúce hračku.

Potrebu skrášľovať sa dostáva každá žena do vienska. Krásne veci dokážu u žien vyvolať pocit nadšenia a jedinečnosti, a preto sa nimi odjakživa ženy zdobili. Či už sú to krásne kvety, mušle, perly a samozrejme šperky, ktoré sú neodmysliteľnou súčasťou histórie ľudstva už od čias praveku. Šperky prešli vývojom tak starým ako je ľudstvo samo. Prvé ozdoby z kovu sa začali vyrábať až niekedy okolo roka 2700 pred našim letopočtom. V súčasnosti sú vzácné kovy a nádherné kamene celosvetovým symbolom kvality, kreativity, originality a osobného kúzla.

Šperky slúžia nielen ako dekorácia, mnohé z nich majú aj praktický význam ako spony, ihlice a mnohé súčasti odevu, iné môžu byť symbolmi moci alebo označovať sociálne vzťahy, rodovú príslušnosť alebo príslušnosť k istej skupine ľudí.

Poľovnícke šperky sú vyhotovované z najrôznejších druhov trofejí. Mnohé z nich už píšú svoju históriu a stali sa súčasťou našej lesníckej a poľovníckej kultúry. Kombinácia vzácných kovov a trofejí v posledných rokoch vniesla do poľovníckej kultúry nový rozmer. Do zlata a striebra sú zasadané opracované kelce (grandle) jelenej zveri, líščie tesáky, pazúry dravcov...

-as-

Mapa lesov Nemeckej Ľupče

V zbierke máp Lesníckeho a drevárskoho múzea sa nachádza viacero exemplárov, ktoré môžu priblížiť vývoj lesníckej vedy a praxe na Slovensku. Jednou z nich je aj mapa lesov Nemeckej Ľupče, ktorú múzeum získalo darom v roku 1955.

Mapa z roku 1792, ktorej autorom je komorský geometer Augustini Petrasch, má rozmery 134 x 186 cm a je orientovaná na juh. Texty na mape sú v latinčine, miestne názvy sú slovenské. Mapa zobra-

zuje územie južne od dnešnej obce Partizánska Ľupča (pôvodne Nemecká Ľupča, na mape ako „Opidi Németh Luptse“) na Liptove. Väčšina zobrazeného územia (dnes leží prevažne na území NAPANTU) je zalesnená, lesy sú zobrazené sivou farbou so šrafovaním naznačujúcim sklon terénu, nezalesnené plochy sú žltozelené.

Najvýznamnejšou orientačnou líniou na mape je dolina vodným tokom esovito sa vinúca stredom mapy. Dolina nie je pomenovaná, no podľa topografie terénu sa jedná o Ľupčiansku dolinu s potokom Ľupčianka. Viaceré bočné doliny sú nazývané „Vallis“ (napr. „Vallis velko Zselezno“ či „Vallis Matiaschova“), vrchy sú označované slovom „Mons“, alebo písmenom „M.“ (napr. „Mons Tlsta“ alebo „M. Szalatin“) poprípade priamo názvom: napr. „Cservena Skala“. Po celom obvode zobrazeného územia sú hranice s označením susedných území – jednak hranice v rámci Liptovskej župy (napr. hranice s Liptovskou Lúžnou sú označené ako „Terrenum Regio Cameralis Possessionis Luzsna“), ako aj na juhu (na mape na hornom okraji) výrazná hranica so Zvolenskou župou („Limites Comitatus Zoliensis“) vedúca po hrebeni Nízkyh Tatier.

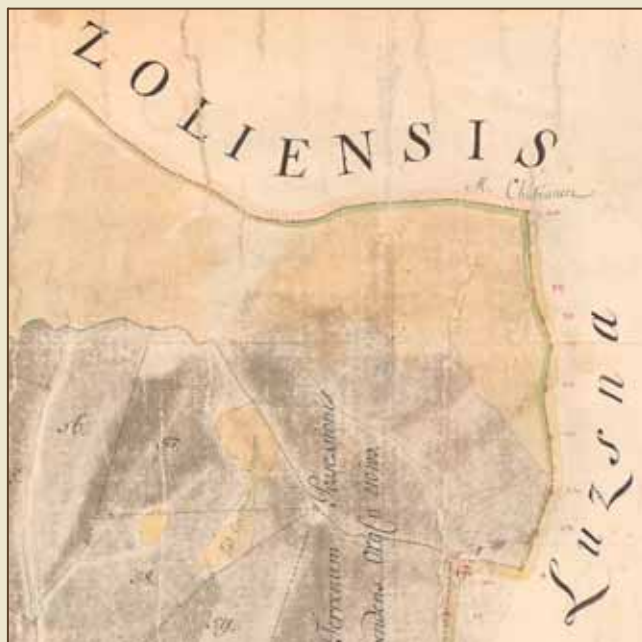
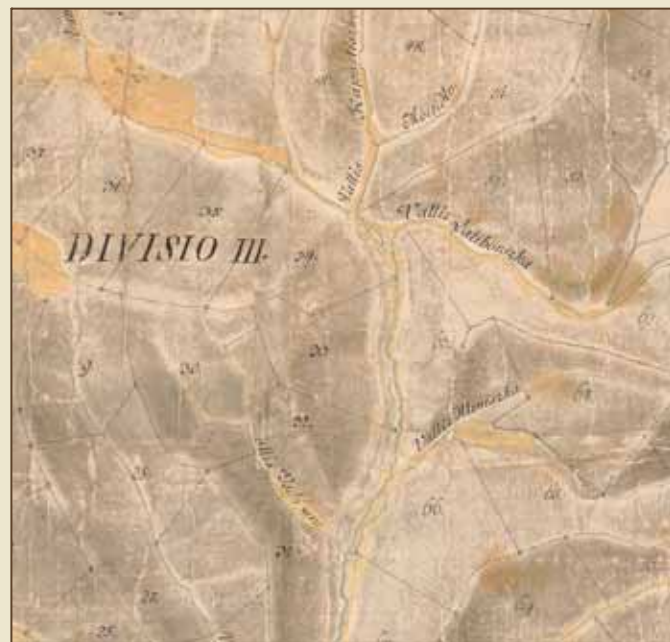
Z lesníckeho pohľadu je dôležité vnútorné usporiadanie samotného zobrazeného územia. To je rozdelené na tri

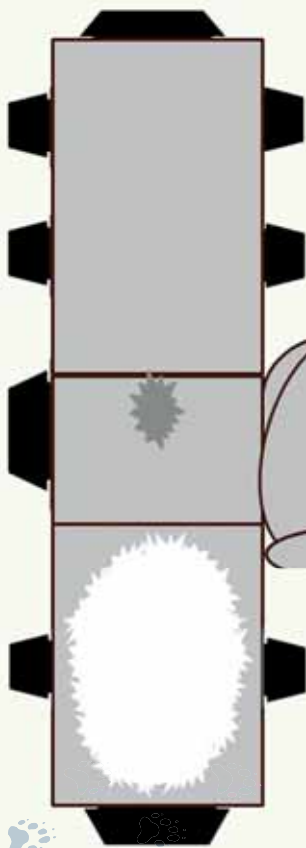
časti (divízie), ktoré sa ďalej delia na očíslované menšie plošné jednotky (porasty). V legende je uvedená sumárna výmera celých divízií, počet porastov z ktorých sa skladajú (divízia 1: 80 porastov, divízia 2 a 3: po 100 porastov), doliny do nich patriace a celková zásoba dreva vhodného na spracovanie. Podľa počtu porastov možno predpokladať, že mapa zobrazuje ťažbu rozvrhnutú v lánovej metóde, kde sa počet porastov rovnal rubnej dobe, pričom každý rok sa zrúbal a ponechal na zalesnenie (prírodzene alebo umelo – sejbou) jeden porast tak, aby po zrúbaní posledného porastu bol ten prvý opäť vhodný na ťažbu – zámerom bolo dosiahnuť kontinuitu ťažby na dlhé časové obdobia. Výmery a zásoby jednotlivých lánov (porastov) na mape uvedené nie sú – aj keď je možné, že ešte neboli počítané, pravdepodobnejšie sa javí, že boli uvedené na extra liste, ktorý sa nezachoval.

Zaujímavosťou na mape je západná hranica zobrazeného územia (od Salatina na juh až po hrebeň Nízkyh Tatier po vrch nazvaný „M. Chabianecz“ – dnes „Veľká hoľa“), kde sú dodatočne číslované body na hranici a medzi bodmi 32 a 33 je nakreslená štôlna, prekřížené banícke kladivko a železko a naznačený smer kutania – pravdepodobne sa jednalo o prieskumnú štôlnu.

Na základe uvedeného je možné povedať, že sa jedná o lesnícku mapu, ktorá má z pohľadu dnešného delenia lesníckych máp najbližšie k mapám porastovým. Dnes má však táto mapa pre nás predovšetkým historický význam. Je dobovým dokladom snahy vnieť do dovtedy prevažne nesytematickej a náhodnej ťažby poriadok a pokúsiť sa jednoduchým spôsobom zaistiť trvalosť dodávok dreva pre hutnícky priemysel, na ktorých bol bytostne závislý. Aj keď bola lánová metóda rýchlo prekonaná (prekážkou v jej širšom uplatnení bolo dlhé plánovacie obdobie a určovanie ťažby na základe plôch, nie objemov drevnej hmoty), jej použitie je dokladom postupného vývoja obhospodarovania lesa na našom území až do súčasného stavu.

Marek Vanga
LDM Zvolen

Milé deti,

ešte pred mojím zimným spánkom som pre vás pripravil skladačku môjho kamaráta zajačika. Dúfam, že sa pri jej skladaní zabavíte a sa o tomto zvieratku naučíte. Keď skončí zima a sneh, ukončí sa obdobie môjho zimného spánku pre vás ďalšie zaujímavé aktivity.

Zajac poľný dorastá 50 – 70 cm a váži 2,5 – 6,5 kg. Je dobrý bežec, behá bežne 40 km/hod nebezpečenstvo až 74 km/hod a dobre kľučkuje. Zadné nohy má oveľa silnejšie a dlhšie ako predné a preto dobre skáče. Obrovské uši (ušnice) mu umožňujú veľmi

dobre počuť. Okrem sluchu má aj veľmi dobre vyvinutý hmat a čuch. Trošku horšie vidí. Zajac žije samotársky, v malých skupinách sa zajace združujú len v dobe párenia (vo februári). Gravidita trvá približne 42 dní a zajačica rodí 2 až 4 mláďat a za rok ich môže mať 7 až 10. Mláďatá sa rodia plne osrstené. Mláďatá sú krátko po narodení schopné behať a za 4 týždne sa dokážu osamostatniť.

Jazvec Mišo

Zasmejte sa

Žena kričí na muža:

- Fero, kolkokrát som ťa prosila, aby si v posteli nefajčil!? Nieže prepáliš plachtu!
- Plachta, plachta, - ulávi si muž, - ale že ja si ničím zdravie, to ti je fuk!

Parašutista pri voľnom páde:

- „Pán kapitán! Nemôžem otvoriť padák!“
- Kapitán zakričí z lietadla:
- „Nič sa nebojte, veď je to iba cvičenie!“

- Čo toľko kričíte, veď som sa toho zuba ešte ani nedotkol, - hovorí zubár pacientovi.
- To síce nie, ale stojte mi na nohe.

Policajt sa obhajuje na súde. Sudca sa ho pýta:

- Povedzte nám všetko ešte raz o tom, ako ste zabilí svokra.
- Takže manželka išla nakupovať, - povedal policajt, - povedala mi, že svokra leží na verande a keby náhodou na ňu sadla mucha, mám ju zabiť.

- Pán doktor, vy nemáte sestričku?
- Nie, viete, ja som jedináčik.

Manželka nájde manžela v krčme.

- Tá krčma je tvoj hrob! - kričí na neho.
- Tak buď taká láskavá a nechaj ma odpočívať v pokoji.

Blondínka prešla križovatku na červenú. O chvíľu ju dobehne policajt a hovorí:

- Nepočuli ste, keď som na vás pískal?
- Počula, ale ja už frajera mám.

Veliteľ predvádza novú výzbroj:

- Vojaci, toto je atómový ručný granát najnovšej konštrukcie. Hodíte a v okruhu 80 km nezostane ani živá noha. Každý z vás dostane dva.

Keď som dnes ráno vstal, vystrel som ruky, pokrčil som kolená, otočil som krkom...

Pri každom pohybe vo mne niečo zapraskalo, a tak som došiel k záveru:

Že nie som starý ale CHRUMKAVÝ ☺

Sudoku

4	2	6	5	3	9
	7		4	2	
9		7	3		1
8			1		6
	4	3	5	2	1
3			6		4
5		2	4		3
	8	3	9		
2	3	1	8	6	7

5		3	7	1	2	
9						
3	2	5		4		
	3			6		
	5	4			2	3
			2		9	
		3		8	5	9
						2
1	9	5	3			7

Uveríte?

Tieto krásne drevené netopiere by ste v obchodoch s bytovými doplnkami hľadali márne. Ide totiž o semená vodnej rastliny *Trapa natans*, ktorá rastie v stojatých alebo pomaly tečúcich vodách mierne teplých oblastí Eurázie a Afriky. Stonky týchto plávajúcich rastlín siahajú do hĺbky 3,6 – 4,5 m. Plávajúce listy vajcovitého alebo trojuholníkového tvaru s pilkovitým okrajom čepele sú dlhé 2-3 cm, so vzduchom naplnenými stonkami dĺžky 5-9 cm, ktoré zabezpečujúci udržiavanie listov na hladine. Semená tejto rastliny pripomínajú siluety netopierov alebo hlavy býkov a môžu zostať životaschopné po dobu až 12 rokov, aj keď väčšina vyklíči už počas prvých dvoch rokov. Rastliny boli pestované už pred 3000 rokmi v Číne a Indii ako zdroj jedlých semien. Jadrá semien sú sladké, môžu sa konzumovať surové, pečené, varené alebo vyprážené ako zelenina, prípadne sa môžu uchovávať v mede a cukru, kandizované, alebo v niektorých krajinách sa používajú ako múka na výrobu chleba a cukrovínek.

Táto rastlina sa radí v Amerike medzi invázne druhy nakoľko za jeden rok sa môžu z jedného akru rozrásť na plochu niekoľko desiatok až stovák akrov. Ak rastliny rastú vo vodách obsahujúcich toxíny, ktoré kumulujú vo svojich semenách, preto ich nie je vhodné konzumovať tepelne neupravené. Tiež môžu byť kontaminované cystami motolice pečenej, ktorými sa následne môže infikovať človek a niektoré druhy zvierat.

Rubriku pripravuje Ferko Tárjako

Naše zariadenia

Je umiestnená hlboko v lesoch Polonín v CHKO Východné Karpaty, dva km od hraníc s Poľskom. Najbližšia obec je Vydraň tri km, mesto Medzilaborce šesť km. Chata má celkovú kapacitu 10 lôžok (2x4 lôžka, 2 prístelky). Je vybave-

Chata Danová

ná teplou vodou, elektrinou, spoločenskou miestnosťou s krbom a kuchynkou.

Nachádza sa neďaleko rekreačného strediska Danová v krásnej a tichej prírode Východných Karpát. Aj poloha strediska sa vyznačuje jedinečnou

mikroklimou a ničím nerušeným prostredím. Stredisko ponúka využitie pre športovcov. K dispozícii sú volejbalové a futbalové ihriská, turistické a cyklistické trasy. Súčasťou areálu sú dva lyžiarske vleky.

Milan Longauer

Medzilaborce ležia v severovýchodnej časti východného Slovenska, na sútoku Laborca a Vydraňky. Údolie Laborca je z východnej strany ohraničené vrchmi Magura a Kyčera, zo západnej vrchom Kamjana.

Najstaršia zmienka o Medzilaborciach je v donácii uhorského kráľa Ľudovíta Veľkého zo 7. januára 1347, v ktorej sa územie uvádza medzi 92 obcami panstva Drugetovcov ako Mezobrod. Vlastníkmi Medzilaborciac boli v 14.-16. storočí Drugetovci, od roku 1684 Csákyovci a v 19. storočí Andrásyovci. V roku 1612 sa v Medzilaborciach zriadila píla a dva mlyny a v roku 1631 prvé potravinárske obchody a hostince. Obyvateľstvo bolo odkázané temer výlučne na poľnohospodárstvo. V roku 1870 bola obec napojená na železnicu, ktorá prechádzala cez Medzilaborce a Lupkovský priesmyk do Poľska. Želez-

nica spojila Medzilaborce s hospodárskymi a kultúrnymi centrami Uhorska, od ktorých boli dovtedy takmer úplne odrezané. Počas prvej svetovej vojny zohrali dôležitú úlohu karpatské priemsky. Odohrali sa tu veľké bitky medzi ruskými a rakúsko-uhorskými vojskami. Rozvoj mesta a okolia nenastal ani počas prvej Československej republiky. Priemysel prakticky neexistoval, jeho jediným reprezentantom bola píla, ktorá sa začala stavať roku 1921 a čiastočnú prevádzku začala o rok neskôr. V rokoch 1923-1934 nastala druhá vlna vysťahovalectva a Medzilaborce a okolité dediny opustilo 1578 obyvateľov, ktorí odišli za prácou do celej Európy a Ameriky. Počas druhej svetovej vojny sa na území mesta v roku 1943 formoval partizánsky oddiel, ktorý viedol otvorený boj proti fašistom. V okolí mesta sa odohrali tvrdé boje a to od 8. septembra až do oslobodenia mesta 26. novembra 1944.

K Medzilaborciam boli pripojené susedné dediny: Vydraň roku 1965 a Borov v roku 1972. V časti Vydraň je Cerkev sv. Michala archanjela- gréckokatolícky chrám z roku 1814. V roku 1944 bol zničený a po vojne znovu postavený. Okrem toho tu nájdeme vojenský cintorín z I. svetovej vojny a pamätník oslobodenia obce Sovietskou armádou. Židovský cintorín vo Vydráni je vyhlásený za kultúrnu pamiatku.

V Medzilaborciach vzniklo 1.9.1991 Múzeum moderného umenia Andyho Warhola, ako prvé vo svete a ešte jediné v Európe.

Mini skanzen je súčasťou II. etapy projektu Warhol city - zmena imidžu mesta. Je situovaný v blízkosti amfiteátra. Turistom a návštevníkom mesta a regiónu približuje rusínsku dedinu minulosti. „V expozícii sú sústredené repliky rusínskych domov z okolitých dedín. Všetky sú vyrobené ručne. ■

Receptár

Bažant s krémovou hubovou omáčkou

Suroviny:

2 bažanty, 400 ml kuracieho vývaru, 1 mrkva, 140-180 g čerstvých húb, šťavu z ½ citróna, 100-150 ml smotany, 2 PL rastlinného oleja, 1 PL masla

Postup prípravy:

Bažanta naporcujeme. Skelet nasekáme na drobné kúsky, umyjeme a necháme variť v kuracom vývare 20-30 minút (vývar sa najskôr zakalí, ale následne sa vyčistí). V druhom hrnci 10 minút povaríme na kolieska nakrájanú mrkvu, huby a citrónovú šťavu. Do zmesi následne prilejeme precedený vývar, zbavený vyváraných kostí, prilejeme 100 ml smotany a necháme prevrieť na miernom ohni. V prípade, ak by bola omáčka málo zahustená, pridáme viac smotany a dochuťme soľou a korením.

Osolené a okorenené kúsky najskôr opečieme do zlatista na oleji v pripravenom pekáči. Odporúčame dať najskôr zapekať stehná a po 5-7 minútach pridať do pekáča prsia, preložiť plátkami masla, podliať vodou a variť 10 minút. Pekáč s takto pripraveným mäsom vložíme následne do rúry predhriatej na 180°C a pečieme, kým mäso nezmäkne (20-30 minút). Podávame preliate omáčkou s ryžou, knedlou prípadne zeleninovým šalátom.

Dobrá chuť

„Aktuálne problémy v ochrane lesa 2015“

medzinárodná konferencia o ochrane lesov v stredoeurópskom regióne

Na to, že les a jeho ochrana prináša neustále množstvo situácií, ktoré treba operatívne riešiť upozornila aj medzinárodná konferencia **APOL 2015 - „Aktuálne problémy v ochrane lesa 2015“**. Problémy v ochrane lesa tu boli, sú aj budú, o čom svedčí aj fakt, že táto konferencia budúci rok oslávi svoju prvú štvrtstoročnicu. 144 registrovaných účastníkov si vypočulo mnohé zaujímavé príspevky o škodcoch, hynutí smrekových porastoch, vetrových kalamitách ..., ktoré odzneli počas posledných dvoch pracovných januárových

- Výskum efektívneho využívania environmentálneho, ekonomického a sociálneho potenciálu lesov na Slovensku – II (EPOL II).

Konferenciu otvoril námestník generálneho riaditeľa NLC Ing. Miroslav Kovalčík, za ním nasledoval príhovor štátneho tajomníka Ing. Spevára. Následne vystúpili s hlavnými príspevkami predstavitelia slovenskej, českej a poľskej lesníckej ochrannárskej služby, ktorí predstavili aktuálne problémy v ochrane lesa v jednotlivých krajinách.

Samostatný blok bol venovaný vetrovej kalamite Žofia, ktorá sa prehnila Slovenskom 15.5.2014 a predstavovala najdôležitejšiu lesnícku udalosť v roku 2014 z pohľadu ochrany lesa na Slovensku. K tejto téme postupne vystúpili zástupcovia štátneho podniku LESY Slovenskej republiky, z neštátnych lesov ProPopulo a LOS Banská Štiavnica, ktorá k tejto vetrovej kalamite vypracovala aj samostatné usmernenie odporúčaného postupu prác s ohľadom na minimalizovanie ohrozenia zdravotného stavu lesov sekundárnymi škodlivými činiteľmi (<http://www.los.sk/usmernenie.html>).

V ďalšej sekcii bola prezentovaná problematika voskovania sadeníc ako mechanickej ochrany proti zrelostnému žeru tvrdoňa smrekového. Prezentované boli príspevky o lykožrútovi smrekovom a o výskyte drvinárika čierneho na Slovensku a v Poľsku, ktorý sa v roku 2014 prvýkrát na Slovensku prejavil ako významný škodca dreva na skladoch. Drvinárik čierny *Xylosandrus germanus* je významný najmä kvôli tomu, že môže napadnúť takmer všetky druhy drevín na Slovensku. Posledný príspevok v tomto bloku bol venovaný projektu EPOL II, kde boli predstavené realizačné výstupy.

Ako novinka v tomto ročníku konferencie APOL bola videosekcia, kde bolo premietnutých až päť krátkych filmov týkajúcich sa lesníctva s dôrazom na ochranu lesa. Tieto filmy si môžete pozrieť taktiež na našej stránke LOS (<http://www.los.sk/video filmy.html>).

Posledná sekcia prvého dňa konferencie patrila prezentáciám súkromných spoločností ponúkajúcich prípravky na

ochranu rastlín autorizovaných pre použitie v lesníctve.

Záver úvodného dňa sa už tradične končil večerou a neformálnymi diskusiami.

Počas druhého dňa boli na programe ešte dva bloky, kde boli postupne prezentované príspevky zamerané na výskyt listožravých škodcov na Slovensku a v Čechách v roku 2014, na hynutie smrekovcov na Slovensku, ako aj príspevok k optimalizácii ochrany mladých lesných porastov podľa stupňa ich ohrozenia škodlivými činiteľmi. Posledné príspevky boli venované škodám zverou, poškodeniu jaseňových porastov hubou *Chalara fraxinea*, hubovému ochoreniu borovic a k problematike zalesňovania a odstraňovania nežiadúcej vegetácie na zasolených pôdach.

Konferenciu uzavrel vedúci LOS Ing. Andrej Kunca, PhD., ktorý všetkým účastníkom poďakoval za prejavenej záujem a pozornosť a pozval všetkých záujemcov na nasledujúci 25. ročník APOL 2016.

Konferencia bola určená širokému okruhu vlastníkov a užívateľov lesa, odborným lesným hospodárom, pracovníkom štátnej správy, školstva, lesníckych inštitúcií a ostatným milovníkom prírody. Každý účastník konferencie dostal dve nové knihy o ochrane lesa a to „Nové metódy v ochrane lesa“ a „Obnova lesa“, ktoré vydalo NLC v závere roka 2014 a začiatkom roka 2015. K dispozícii bol aj zborník referátov s 24 článkami.

Lesu zdar!

*Juraj Galko, Andrej Kunca
LOS Banská Štiavnica NLC*

dni v Kongresovom centre Kúpeľov Nový Smokovec, a.s. Organizátorov, Stredisko lesníckej ochrannárskej služby v Banskej Štiavnici Národného lesníckeho centra, veľmi potešila účasť štátneho tajomníka MPRV SR Ing. Jozefa Spevára a generálneho riaditeľa sekcie lesného hospodárstva a spracovania dreva MPRV SR Ing. Jána Mizeráka.

Cieľom konferencie bolo poskytnúť účastníkom aktuálne informácie o:

- problémoch ochrany lesa na Slovensku a porovnať ich so situáciou v Českej republike a v Poľsku,
- vetrovej kalamite Žofia z 15.5.2014,
- vývoji vybraných kalamitných škodcov listnatých a ihličnatých drevín,
- metódach zisťovania a monitorovania výskytu škodlivých činiteľov listnáčov a ihličnanov,
- šírení invázných a karanténnych škodcov,
- najnovších poznatkoch a výsledkoch výskumu vo vzťahu k zlepšeniu zdravotného stavu a stability lesných ekosystémov,
- výsledkoch riešenia výskumných projektov:
 - APVV-0707-12 Výskum vplyvu disturbančných faktorov na dlhodobý vývoj zdravotného stavu lesov Slovenska,
 - ASFEÚ Prognosticko-informačné systémy pre zvýšenie efektívnosti manažmentu lesa ITMS 26220220109,
 - ASFEÚ Progresívne technológie ochrany lesných drevín juvenilných rastových štádií ITMS 26220220120,

Podakovanie

Táto práca vznikla vďaka finančnej podpore v rámci operačného programu Výskum a vývoj pre projekt „Progresívne technológie ochrany lesných drevín juvenilných rastových štádií“ (ITMS: 26220220120) (80%). Ďalej bola táto práca podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-0707-12.

Písalo sa pred 70. rokmi

alebo z časopisu Les a drevo z roku 1945

„Býva zvykom, že po ukončení roku urobí sa prehľad vykonanej práce a narysuje sa program pre budúce obdobie. Vojnové pomery však často stavajú neprekonateľné prekážky prevedeniu úmyslov, čo platí najmä v lesnom hospodárstve, kde produkcia a zveľaďovanie je závislé od nerušenej spolupráce množstva zložiek a snáh.

Kým v prvej polovici uplynulého roku pracoval sa normálnym spôsobom, v druhej polovici roku lesné práce boli obmedzované vojnovými udalosťami priamo sa odohrávajúcimi na našom území. Tieto vojnové zásahy boli pre lesné hospodárstvo škodlivé najmä v oblastiach značných kalamít, napadnutých v roku 1941, takže dodnes nemohli byť vývraty a vetrolomy – dnes už trojročné – spracované.

Rozšírené použitie nášho dreva vo vojne otvorilo lesné komplexy doteraz neprístupné, najmä v listnatej oblasti, vždy nie však bez škody na zachovanie zásady zaistenia trvalosti výnosu. Shánka po buku umožnila zhodnotenie tohto vo forme úžitkového dreva, čo malo vzápätí – proti roku 1941 – lepšiu sortimentáciu u tejto dreviny, priemerne o 20 % vyššiu. Tým však poklesla výroba palivového dreva, množstvo, ktorého znižovalo tiež vplyv pri výrobe dreveného uhlia. V tomto

ohľade bolo nutné vychádzať z danej nutnosti, že domáca potreba paliva musí byť zaistená a výroba ostatných sortimentov pripustená len do tej miery, aby nebolo ohrozené zásobovanie obyvateľstva potrebným palivom.

Vyprázdnením východných oblastí štátu odpadla nám skoro úplne výrobná oblasť dreveného uhlia a v zásobovaní palivovým drevom. Na strednom a západnom Slovensku nastala kritická situácia tým, že pre nerezervované palivové drevo nemohlo byť z východu dovezené.

V záujme zaistenia potrebného množstva dreva boli vydané príslušné predpisy na prevedenie drevoužitieb. Ich plné prevedenie však samozrejme súvisí od vývinu vojenských operácií na území nášho štátu...”

Z redakčného úvodníka „Do nového roku“, *Les a drevo* (Odborný časopis pre lesné, drevárske hospodárstvo a jeho zamestnanectvo), ročník XI., číslo 1-2/1945, strana 1

(Zdroj: Knižnica Lesníckeho a drevárskeho múzea Zvolen)

Marek Vanga
LDM Zvolen

Titulná strana časopisu *Les a drevo* z roku 1945

Životné jubileá

50 rokov

- Hrnčirik Peter**, vedúci LO, LS Holíč – OZ Šaštín
- Ing. Kropil Jozef**, ťažbár – OZ Prievidza
- Melo Cyril**, vedúci LO, LS Rajecké Teplice – OZ Žilina
- Ing. Kozák Miroslav**, technik, LS Oravská Polhora – OZ Námestovo
- Vagaš Ladislav**, vedúci LO, LS Spišská Nová Ves – OZ Prešov
- Sokol Jozef**, vedúci LO, LS Malcov – OZ Prešov
- Verčimák Pavel**, vedúci LO, LS Hanušovce – OZ Prešov
- Pušár Jozef**, vedúci ES, ES Sečovce – OZ Sobrance

60 rokov

- Gažo Štefan**, vedúci LO, LS Dechtice – OZ Smolenice
- Pavlovičová Magdaléna**, účtovníčka – OZ Topoľčianky

Pracovné jubileá

30 rokov

- Joštiak Ján**, vedúci ES, ES Oravská Polhora – OZ Námestovo

35 rokov

- Janotiková Mária**, finančník – OZ Námestovo

Odchod do starobného dôchodku

- Ing. Velký Vladimír**, personalista, referent BTS, PO, CO a KR – OZ Levice
- Ing. Polák Kamil**, vedúci LS, LS Oravský Podzámok – OZ Námestovo

Rubriku spracovala Helena Turská

Naj stromy sveta

Najväčší strom sveta

Strom generála Shermana je najväčším stromom sveta. Takto pomenovaný sekvojovec mamutí (*Sequoiadendron giganteum*) v národnom parku Sequoia v USA, východne od mesta Visalia v Kalifornii, dosahuje výšku 84 metrov a objem kmeňa je odhadovaný na približne 1 500 m³. Začal rásť pred 3500 rokmi a práve je v rozkvetení síl a stále ešte rastie. Predpokladá sa, že by mal žiť ešte ďalších 5000 rokov. Jeho hmotnosť v súčasnosti vypočítali na 6167 ton. Prvé konáre vyrastajú vo výške 40 metrov.

Strom v roku 1879 pomenoval po generálovi americkej občianskej vojny Williamovi Tecumseh Shermanovi prírodovedec James Wolverton, ktorý slúžil ako nadporučík v 9. indiánskej kavalérii pod Shermanovým vedením. V roku 1931, po porovnaní s neďaleko stojacim Stromom Generála Granta, bol Strom Generála Shermana označený ako najväčší strom na svete. Objemu dreva je určujúcim faktorom pri zisťovaní najväčšieho stromu na svete.

Výška stromu	83,8 m
Obvod kmeň pri zemi	31,3 m
Maximálny priemer pri zemi	11,1 m
Priemer vo výške 1,4 m nad zemou	7,7 m
Priemer vo výške 18 m nad zemou	5,3 m
Priemer vo výške 55 m nad zemou	4,3 m
Priemer najväčšej vetvy	2,1 m
Výška prvej vetvy od zeme	39,6 m
Priemerná šírka koruny	32,5 m
Odhad objemu kmeňa	1 487 m ³
Odhad hmotnosti	6167 ton

Najširší strom

Arbol del Tule, Ahuehuate alebo Montezuma Cypress je najslávnejší mexický strom rastúci v meste Maria del Tule. Niektorí hovoria, že to je najširší strom na svete. Priemer kmeňa stromu je približne 10 m a obvod 54,25 m. Zdalo by sa, že je tvorený siedmymi sekundárne zrastenými obrovskými cyprusmi. Genetické testy však ukázali, že ide o jeden strom. Stále rastúci strom má 2000 rokov a váži približne 550 ton.

Najstarší strom sveta

Old Tjikko (Sweden) je najstarší známy žijúci strom. Vyrástol niekedy počas poslednej doby ľadovej, približne pred 9550 rokmi. Tento 16-koreňový smrek v švédskej provincii Dalarna sa podobá skôr na vianočný stromček. Geológ Leif Kullman, ktorý tento strom objavil, ho pomenoval podľa svojho mŕtveho psa.

—as—

